

DOCERE

EDİRNE TABİP ODASI DERGİSİ

Sayı: 7

Mart - Nisan - Mayıs 2010

**HERKESE SAĞLIK
GÜVENLİ GELECEK
EDİRNE PLATFORM**

**HERKESE SAĞLIK VE
GÜVENLİ GELECEK İÇİN
SSGSS'YE HAYIR!
DİSK - KESK - TTB - TMMOB - TDB**

KÜNYE

Edirne Tabip Odası Dergisi
DOCERE
Üç Aylık Mesleki Kültürel Dergi
Sayı: 7 / Mart-Nisan-Mayıs 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Edirne Tabip Odası Adına
Dr. Memet AKBAL
Edirne Tabip Odası Başkanı

Editör:

Dr. Mevlüt YAPRAK

Yayın Kurulu:

Dr. Mevlüt YAPRAK
Dr. Gamze VAROL SARAÇOĞLU
Dr. Ertuğrul TANRIKULU
Dr. Tolga TEMEL
Dr. Erhan AKSOY

Web Adresi:

www.edirnetabipodasi.org

E-posta:

etomail@gmail.com

Adres:

Mithatpaşa Mah. Balıkpazarı Cad. Atılı İş Merkezi Kat:2
No.:48-68 / EDİRNE

Telefon:

0284 225 13 77

ISSN 1307-4180

"Docere" dergisinin tüm hakları Edirne Tabip Odası'na
aittir. Dergide yayınlanan yazılardan yazarları
sorumludur.

ÜCRETSİZDİR.

Baskı Tarihi: 08.03.2010

Dizgi ve Basım Yeri:

Eser Matbaacılık Koll. Şti. - Edirne
0284 225 18 12

İÇİNDEKİLER

"Editörden"	1
"Merhaba" Dr. Memet AKBAL	2
"Tam Gün Yasası Kimleri Nasıl Etkileyecek?"	3
"Türkan Hoca'nın Giderayak Verdiği Dersler" Dr. Cemal Dindar	5
"Türkan Saylan Diyor ki"	6
"Ağlayan Dağ Susan Nehir" Ayşegül Devecioğlu	9
"Deli Selim'i Anma Toplantısından Notlar" Mevlüt Yaprak, Erdinç Çekiç, Mehmet Ali Körükçü	11
"Türk Edebiyatında Deli Selim"	13
"Ekşi Sözlük'te Deli Selim"	15
"Roman Mahallesinde ekimlik halleri" Dr. Zeki Gül	17
"Romanlar, Sağlık Sorunları ve Sağlık Hizmetleri" Dr. Cumhur Çetin Dr. Erhan Aksoy ve Dr. Mevlüt Yaprak.	18
"Edirne Merkez İlçe'de Alkolizm Sıklığı ve İlişkili Etmenler" Dr. Galip Ekuklu, Dr. Muzaffer Eskiocak, Dr. Ufuk Berberoğlu ve Dr. Ahmet Saltık	19
"Muradiye Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan Roman ve Roman Olmayan Yurttaşların Sağlık Hizmetlerini Kullanımları ve Etkileyen Değişkenler" Dr. Galip Ekuklu, Dr. Ufuk Berberoğlu, Dr. Muzaffer Eskiocak ve Dr. Ahmet Saltık	20
"Dey be Sazan Balığı" Zir'i Zemin	20

EDİTÖRDEN

Sevgili Edirne Tabip Odası üyeleri ve okurlarımız,

En son 2009 yılının Mart ayında yayınlanmıştı Docere. Uzun bir aradan sonra yeniden sizlerle birlikteyiz.

Son 14 Mart haftasında Romanlarla ilgili iki etkinliğimiz olmuştu. Bir panelde Roman müziğinin önemli isimlerinden Deli Selim'i anmıştık. Dr. Mevlüt Yaprak'ın moderatörlüğünü yaptığı panelde Edirne Romanlar Derneği ve Türkiye Roman Dernekleri Federasyonu başkanı Erdinç Çekiç ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Roman Halk Dansları Topluluğu Çeribaşı Mehmet Ali Körükçü konuştular. Deli Selim'i ve romanların sorunlarını anlattılar. İkinci etkinlikte ise Ayşegül Devecioğlu konuşumuzu oldu; Orhan Kemal Roman Ödülünü kazanan son romanı Ağlayan Dağ Susan Nehir'den ve Romanlardan söz etti. Kahramanları Roman olan romanın önemli bir kısmı kentimizde geçiyordu. Bu etkinliklerimiz epey olumlu tepkiler aldı. İzleyemeyenler neler konuşulduğunu merak ettiler. Bu sayımızda konuklarımızın konuşmalarından pasajlar bulacaksınız.

Deli Selim'i anma toplantısında Çeribaşı Mehmet Ali Korukçu bir anısını anlattı. Yurtdışında bir toplantıda basın mensuplarının kendisine; "Siz buraya niye geldiniz? Sizi Türkiye'de üçüncü sınıf vatandaş olarak görüyorlar. Sizi kahveye sokmuyorlar, bardaklarınızdan çay içmiyorlar. Siz buraya o ülkeyi temsil etmeye mi geldiniz" dediklerini kendisinin de o gazetecilerin ağızlarının payını verdiğini belirtti.

Toplantımızdan dokuz ay sonra Manisa'nın Selendi ilçesinde bir grup insan Romanları kahveye almadılar, çay vermediler, evlerine saldırdılar. 2010 yılının ilk günlerinde Selendi'de bir Roman Tehciri yaşandı adeta.

Deli Selim'i anma toplantısında EDROM başkanı ve Roman Dernekleri Federasyonu genel başkanı Erdinç Çekiç de şunları söylemişti: Deli Selim eğer buradan birkaç kilometre batıda doğsaydı çok farklı bir hayatı olurdu... Geçenlerde Sırbistan'da idim. Şaban adlı bir roman müzisyenleri var... Yaşarken kendisi ile ilgili bir belgesel yapılmış... Keşke Deli Selim için de bir belgesel yapılsaydı...

Toplantının üzerinden bir ay bile geçmeden Edirne'ye TRT'den bir grup insan Deli Selim belgeseli

çekmeye geldiler. Çekimlerin bir kısmı Edirne Tabip Odası Lokalinde gerçekleşti. Belgeselin danışmanlığını Deli Selim'in ölümü konusunda yazan nadir gazetecilerden Burçak Evren yapıyor.

Son bir yıl içinde çok şey oldu. Sağlıkta Dönüşüm Projesi tüm eleştirilere rağmen tam gaz devam etti. TTB önemli bir üyesini, Dr. Türkan Saylan'ı kaybetti. Ergenekon davası olarak adlandırılan süreçte birçok kişi gözaltına alındı. Yoksulluk ve işsizlik aldı başını gitti. Başta Kaz Dağları olmak üzere pek çok yöreyi altın aramak için delik deşik eden, Fırtına deresine, Munzur vadisine hidroelektrik santraller dikmeye başlayanlar gözlerini Yuvarlakçay'a diktiler. Türkiye emek tarihinin önemli aşamalarından biri olarak tanımlanan ve "Tekel Direnişi" olarak adlandırılan eylem başladı ve önemli başarılar elde etti. Pek çok tıp fakültesi hastanesinde sağlık çalışanları ücretsiz yemek hakkı için direndiler ve kazandılar. İşin ilginç bu eylemlerde çeşitli sendikalara üye sağlık çalışanları birlikte direndiler, işbirliği yaptılar. İnsanlar tersanelerde, maden ocaklarında, kot taşlama atölyelerinde, hastane kapı ve koridorlarında, sel sularında, iş ve trafik kazalarında ölmeye devam ettiler. İnsanlar sağlıkçılara saldırmaya da devam ettiler. İsrail Gazze'yi bombalamaya devam etti. Başbakan Recep Tayip Erdoğan Davos'ta İsrail'e "One Minute" dedi. Obama başkan seçildi. C.G., Münevver Karabulut'u öldürdü iddiası ile 179 gün sonra gözaltına alındı... Bilge köyünde katliam... Domuz gribi... Hızlı tren yine raydan çıktı. Çok açılımlar, çalıştaylar oldu. Sinemacı Ahmet Uluçay'dan şair Kemal Özer'e pek çok değerimizi kaybettik. Daha neler neler... Linç deneyimlerimizi de unutmamalıyız.

Bu sayımızda Türkan Saylan ile yapılan bir nehir söyleşiden notlar ve Saylan'ın ardından Dr. Cemal Dindar'ın kaleme aldığı bir yazıyı sunuyoruz. Bu sayımızda ayrıca geçen yıl düzenlediğimiz Deli Selimi anma toplantısında ve Ayşegül Devecioğlu'nun söyleşisinde tuttuğumuz notlardan bazı bölümler ve romanlarla ilgili çeşitli yazılar da bulacaksınız.

Yeni bir sayıda daha buluşmanın sevinci ve gelecek sayıda buluşabilme umuduyla selamlar, sevgiler, saygılar.

Sürçü lisan ettik ise affola!

DOCERE

MERHABA

Edirne Tabip Odası başkanı olarak yazdığım son başyazıda, hekimlik mesleğinin nereden nereye geldiği, getirildiği konusunda bir düşünme ve tartışma ortamı oluşturmak istiyorum. Bu yazıda sizlere hekimliğin tarihsel gelişimini anlatacak değilim. Ancak özellikle yakın dönemde hekimliğin içine düştüğü durum hakkında birkaç saptama yaparak özellikle hekimlerin geleceği hakkında düşünme ve bir şeyler yapma gereği konusundaki duyarlılıklarının artmasına katkıda bulunmaya çalışacağım.

Dünyada yeni liberal politikaların hakim olması ve bu politikaların sağlık alanına yansması olan "sağlıkta dönüşüm" ile hekim emeği ve bilimselliği nasıl etkilenmiştir. Bilen, yol gösteren, tedavi eden, danışılan, dinlenen, itibar edilen hekim ve hekimlik nasıl oldu da hizmet eden, ne olursa olsun istenileni yapan, yapmak zorunda kalan, bilimselliği hasta yada yakınının isteklerinin ardına atan, kurumun ve kendisinin kazancını önceler hale geldi, getirildi?

Hekimlik var olduğu günden bu yana en gözde ve en itibar edilen mesleklerden biridir. Belki de birincisidir. İnsanoğlu her türlü fiziksel veya ruhsal sıkıntısında zaman içinde değişse de hekim ya da onun fonksiyonunu gördüğüne inandığı kişiye başvurmuştur. Onların yönlendirmesi veya önerileri ile sağlığına kavuşmaya çalışmıştır. En önemli varlığı olan sağlığını hekime emanet eden insan ile hekimin ilişkisi zamanla değişime uğramış ve hizmeti alan, parayı veren insanoğlu egemenliği eline almaya başlamış ya da öyle olduğuna inanması istenmiştir.

Dünyada 1980 sonrası egemen hale gelen kazanca, kazanmaya dayalı ekonomik sistem sağlığın iyi bir kazanç kapısı olduğunu, ya da sağlıktan kazanma sırasının geldiğini fark etti. Sağlıktan elde edilecek kazancı artırmanın en önemli iki yolu, sağlık tüketimini vahşice artırmak ve giderleri kırmaktır. Basamaklandırılmış sağlık hizmeti sunumunu ortadan kaldırarak her isteyen istediği sağlık kuruluşuna başvurabilir, sevk zorunluluğu yoktur, katkı payı yoktur gibi özendirici uygulamalar ile tedavi edici sağlık alanına talep artırılmıştır. Talebi karşılamak ve kurumlara daha fazla kazandırabilmek için hekimler başta olmak üzere sağlık çalışanlarının çalışma (poliklinik) süreleri uzatılmış, performansa bağlı ek ödeme sistemi ile kısa sürede çok hasta bakma kıskacı yaratılmış ve kurumların kazancı artırılmıştır.

Tüm bunlar yapılırken etik ve bilimsellik bir kenara bırakılmak istenmiş, bunun karşısında olan, bu uygulamaların önünde engel olarak görülen hekimler, sözleşmeli aile hekimliği, tam gün çalışma gibi zorunluluklar ile sindirilmeye, sistem içinde eritmeye çalışılmıştır. Aile hekimliği sözleşmesi yenilenmesi sırasında yaşanan sıkıntılar bunun açık göstergesi olarak anlamlıdır. Kamu hastane birlikleri ile ikinci basamakta çalışan hekimlerde sözleşmeli hale getirilecek ve egemen olanın güdümünde bir çalışma alanı oluşturulacaktır. Böylece hekim sistem önünde ki engel olmaktan uzaklaştırılacak ve kazancı sınırlandırılacaktır.

Egemen politikalar kazanç uğruna insan sağlığı dahil her şeyi feda edebilmekte bunun önünde engel olarak gördüklerini eritmeyi, yok etmeyi göze alabilmektedir. Halkı sağlık çalışanlarına karşı kışkırtıcı yöntemler ve çalışanları halkın gözünde küçük düşürücü kirli bilgi yaymak olağan hale gelmiştir. Çalışanın, halkın gözünde, benim emrimde olan, öteki olarak algılanması için sağlık alanında birçok uygulama yürürlüğe konmuştur. Tam gün yasaasının TBMM'de tartışılma döneminde hükümetin açıklamaları bunun belki de en güzel örnekleridir.

Tüm bu uygulamalar ile hekimin mesleğini uygulamadaki egemenliği elinden alınmış, işveren, kurum yönetimi, hasta ve bireysel gereksinimlerinin karşılanabilmesi baskısı çalışma alanına hakim olmuştur. Böylece bilimsel ve bağımsız çalışma alanına egemen olan hekim, belirlenmiş sözleşme kuralları çerçevesinde hizmet eden haline getirilmiştir. Emeğin ucuzlatılması ve iş güvencesiz çalıştırma amaçlı uygulamalar, tekel işçilerinin bu gün yaşadıklarını gelecekte sağlık alanında da yaşanacağını açık göstergeleridir. Hastanelerin özelleşmesi ile tekel işçileriyle benzer sorunlar yaşayacağımız açıktır. Buradan çıkış yolu tüm çalışanlarla birlikte yaşam alanımıza sahip çıkma mücadelesinden geçmektedir. Yarın yaşayacaklarımızı bu günden görmeli ve müdahale etmeliyiz. Geleceğimizin belirleyicisinin düşüncelerimiz olduğunu unutmamalıyız. Geleceğimize sahip çıkmalıyız.

Mesleki dayanışma içinde, birlikte mücadele ederek, baskı ve şiddetten uzak, gelecek kaygımızın olmadığı, bilimsel sağlık hizmetini özgürce sunabileceğimiz bir sağlık ortamı dileği ile sağlıklılıkla kalın.

Dr. Memet AKBAL
Edirne Tabip Odası Başkanı

TAM GÜN YASASI KİMLERİ NE ZAMAN nasıl ETKİLEYECEK?

Yasa'nın resmi gazete'de yayımlandığı gün yürürlüğe giren hükümler:

İyonlaştırıcı Radyasyonla çalışan sağlık personelinin günlük çalışma süresi 5 saatten 7 saate çıktı.

Bir saatlik nöbet karşılığı ortalama %60 arttı... Bu ödemeler döner sermayesi bulunan kuruluşların döner sermayesinden yapılmaktadır. Aylık ödemesi yapılan nöbet saati 80 saatten 130 saate çıkarılmıştır.

26 Mayıs 1995 - 1 Ocak 2010 tarihleri arasında memur statüsünde çalışmakta iken istifa eden ya da çekilmiş sayılan hekimler ile emekli hekimler altı ay içerisinde tekrar atanmak üzere Sağlık Bakanlığı'na başvurabilecektir.

Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşları ile üniversitelerin sağlık kuruluşları birlikte kullanılmaya başlanacaktır. Ancak birlikte kullanım esasları ile bu tür çalışmalardan elde edilecek döner sermaye gelirleri ve personele yapılacak ek ödemelere ilişkin hususlar Maliye Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu'nun görüşünü alarak Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatında çalışan tabiplere en yüksek devlet memuru aylığının %400 oranında ek ödeme yapılacaktır. Bu hekimlerin ek ödemelerinden damga vergisi hariç hiçbir kesinti yapılmayacaktır.

Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde Sağlık Bakanlığına devredilecek Kızılay'a ait sağlık kuruluşlarında çalışan hekimler istekleri halinde illerindeki ihtiyaç bulunan Sağlık Bakanlığına ait sağlık kuruluşlarına memur olarak atanacaklardır.

Yasa'nın yayımlanmasından 6 ay sonra (30.7.2010) yürürlüğe girecek hükümler:

Kamuda çalışan hekimler kamu dışında herhangi bir yerde muayenehane, işyeri hekimliği vb. şekilde hekimlik yapamayacaklardır. Hekimler iş sözleşmesi ile çalıştıkları işyeri hekimliği vb. işlerden ayrıldıklarında kıdem tazminatı alacaklarını telafi edecek hükümler yasada yoktur.

Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayesi bulunan sağlık kuruluşlarında çalışan hekimler, günlük mesai süresi ve nöbet süreleri dışında ayrıca fazla çalışma yaparsa döner sermayeden performansa dayalı ek ödeme alacaktır. Ancak bu ek ödeme, mesai saatlerinde yapılan çalışma karşılığında alınan ek ödemelerin uzmanlar için yüzde otuzunu pratisyenler için ise yüzde yirmisini geçemeyecektir.

Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermayesi bulunan

kuruluşlarda çalışan hekimlere peşin döner sermaye ödemesi yapılacaktır. En fazla birin dördündeki Uzman Hekim için 1.080 TL, Pratisyen hekim için 588 TL, klinik şefi ise 1.285 TL ödenebilecektir. Peşin ödeme o ay yapılacak döner sermaye ek ödemesinden kesilerek, geri kalan kısım ek ödeme olarak ödenecektir. Hekimlerin bu ödemelerinden gelir vergisi ve ilave emeklilik primi kesilmektedir. Kurum hekimleri ile tıp fakültelerinde çalışan hekimlere peşin döner sermaye ödemesi yapılmayacaktır.

Peşin döner sermaye ödemesi almaya başlayacak hekimlerden gelirlerinin yüzde yirmisi oranında emeklilik için ilave prim kesilmeye başlayacaktır. Hekimler kamuda emekli olmadan ayrılır ise ödedikleri bu primleri geri alamayacak ve bu primler emekli ikramiyesinin hesabında dikkate alınmayacaktır.

Özel Muayenehanesi olan hekimler, SGK ile anlaşmalı bir sağlık kuruluşunda çalışıyor iseler iş akitlerini fesh edecek ya da muayenehanelerini kapatacaklardır. Bu hekimler, muayenehanelerinin yanı sıra yalnızca SGK ile anlaşması olmayan özel sağlık kuruluşlarında çalışabileceklerdir.

Vakıf üniversitelerinde çalışan hekimler, üniversite dışında çalışabilecektir, ancak kendi branşlarında SGK ile anlaşma var ise SGK ile anlaşmalı sağlık kuruluşlarında; kendi branşlarında SGK ile anlaşma yok ise SGK ile anlaşması bulunmayan kuruluşlarda ve kendi muayenehanelerinde çalışabilecektir.

Mahalli İdareler ile kurum tabipliklerinde çalışan ve döner sermaye ek ödemesi almayan tabipler, muayenehaneleri var ise kapatacak, özel bir sağlık kuruluşunda çalışıyor ise hizmet akdini fesh edecektir. Bu hekimler kamu görevlerinin dışında yalnızca işyeri hekimliği yapabilecektir. Ancak Döner sermayeli sağlık kuruluşları da kurumsal olarak işyeri hekimliği hizmeti vermeye başlayacaklardır.

Adli Tıp Kurumunda çalışan hekimler de Adli Tıp Kurumu dışındaki hekimlik icrasını sona erdireceklerdir.

Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında bulunan asker ve sivil hekimler, kamu görevinin yanı sıra yaptıkları serbest meslek icrasını sona erdirecektir. Bu hekimlere Maliye Bakanlığı ile Genel Kurmay Başkanlığı'nın uygun görüşü alınarak yasada belirlenen üst sınırları aşmamak üzere Milli Savunma Bakanlığı tarafından belirlenecek olan sağlık hizmetleri tazminatı ödenmeye başlayacaktır.

GATA Komutanlığına bağlı eğitim hastaneleri ile tıp fakültesinde öğretim üyesi ve hekim ihtiyacı nedeniyle talep halinde Yükseköğretim Kurulu ve Sağlık Bakanlığı

tarafından hekimlerin isteği sorulmaksızın görevlendirme yapılabilir.

Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarında ihtiyaç duyulması halinde TSK Sağlık Komutanlığının talebi üzerine üniversite öğretim üyeleri ile kamu sağlık personelinden haftanın belli günleri veya belirli vakalar için yine hekimlerin istemine bakılmaksızın görevlendirme yapılabilir.

Üniversiteler dahil kamu ve özel sağlık kuruluşları ile özel muayenehanelerinde çalışan bütün hekimler, zorunlu mesleki sorumluluk sigortası yaptıracaktır. Yaptırmayanlar 5.000.TL idari para cezası ödeyecektir. Zorunlu mesleki sorumluluk sigortasının şartları Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Hazine Müsteşarlığınca belirlenecektir. Kamu ve özel sağlık kuruluşlarında çalışan hekimler primin yarısını, kendi adına bağımsız çalışanlar ise tamamını ödeyecektir.

Haftalık mesai süresini 45 saat olarak belirleyen yasa yürürlükten kalkacak. Haftalık mesai saati diğer kamu çalışanların da olduğu gibi 40 saat olarak uygulanacaktır.

Yasa'nın yayımlanmasından bir yıl sonra (30.1.2011) yürürlüğe girecek hükümler:

Öğretim üyeleri kısmi statüde çalışmalarına son verip devamlı statüye geçecektir.

Üniversitelerde kurulabilecek döner sermaye işletmelerine ilişkin usul ve esaslar ile personele yapılacak ödemelerin unsurları Maliye Bakanlığının

uygun görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecektir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak Yönetmelikte belirtilen ölçütlere göre, gelir getiren görevlerde çalışan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine ek ödeme matrahının yüzde 800'ünü, araştırma görevlilerine ise yüzde 500'ünü; bu yerlerde görevli olmakla birlikte gelire katkısı olmayan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerine yüzde 600'ünü, araştırma görevlilerine ise yüzde 300'ünü aşmamak üzere ek ödeme yapılabilir.

Normal mesai ve nöbet süreleri dışında fazla çalışma yapacak öğretim üyelerine mesai içi ek ödemenin tavan miktarlarının yüzde ellisini aşmamak üzere performans dayalı döner sermaye gelirlerinden ek ödeme yapılabilir.

Döner sermayeye yatırılan ücret karşılığında saat 14.00'den sonra yapılan öğretim üyesi hasta muayenesi sonlandırılacaktır.

Üniversitelerin kurdukları vakıflar aracılığı ile sağlık kuruluşu işletmesine ilişkin 2547 sayılı Kanunun EK MADDE 22 . maddesi yürürlükten kalkacaktır.

Üniversitelerin SGK sigortalılarına verdikleri sağlık hizmetlerinde öğretim üyesi fark ücreti alabileceklerine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılacaktır.

Telif ücretleri de döner sermayeye gelir olarak kaydedilecektir.

TÜRKAN HOCA'NIN GİDERAYAK VERDİĞİ DERSLER

Dr. Cemal DİNDAR

Yaptığın işi düzgün, insanlarla birlikte ve insan için yapmak, kişinin aklını ve kalbini korur. Türkan Hoca'nın son bir iki yılın hengamesinde yurttaşlık bilincinin en saf örneklerinden birini bu topraklara ekmiş olmasında kurucu mayaya, kim ne derse desin, ne çağdaş yaşamcılık, ne şu ne budur; bunlar sonuçlardır. İyi örnekleri giderek ortadan kalkıyor ve meslek pratiği dar bir ekonomizme kapatılıyor olsa da hekimlik insanı kuran mesleklerden biridir. Türkan Hoca'nın bir 'Beyaz Türk' olarak toplumun hemen tüm derdine duyarlılığını diri tutan da bu 'iyi hekimlik' örneğini yaratmış olması ve cüzzamla savaşıdır. Türkan Hoca'nın yaşadığı yerden yaşandığında hekimlik kişiyi toplumun dertleriyle de buluşturur ve bir de bu nedenle tıbbiye Türk modernizminin çıkışında askeriye ile birlikte en önemli iki okul olmuştur.

Burada mesleğin ödevbilgisini bir yaşama ahlakıyla buluşturmaktan da söz ediyoruz. Türkan Hoca, "ne şeriat ne darbe" dediğinde, 12 Eylül günlerinde yaşananları gören aklı başında birinin darbe arzulamayacağını da ekliyordu. Eminim bu darbe karşıtlığında, yine çok sevdiği mesleğinin ve meslektaşlarının o darbe atmosferinde işkence sürecinin yedek gücü haline getirilmiş olmasına itiraz da vardı.

Türkan Hoca'nın yaşamı ve kişiliği etrafında son bir yıl içinde yaşanan tartışmalar, 12 Eylül projesinin olgunlaşmış hali olan neoliberaler-islamcılar ittifakının yapıçözümü gibi iş görmüştür. Bu ittifakın sözcüleri bir aynaya bakar gibi bu cesur kadının suretine bakmışlar ve söyledikleri her kem söz kendi kötülüklerinin işareti olmuştur.

Cüzzam, simge hastalıklardan biridir. Mitosu vardır. Cüzzama ve cüzzamlıya dokunmak, kutsalın alanına dokunmak, yani kut sahibi olmaktır da... Hoca'nın

vefatının bile İslamcılarca bu denli kötülükle karşılanması, güya sözcüsü oldukları alana kendilerinden olmayan birinin cesaretle girmiş olmasıdır. Hoca'nın cüzzama dokunduğu yıllar, şimdilerde daha bir açığa çıkıyor ki, İslamcılar çok bi arzuladıkları dünya nimetlerine temas etme, bunları hijyenik, korunaklı bir yaşama alanına dönüştürme gayretine düşükleri yıllar olmuş. Acı kahveden, mırardan kapuçino'ya espressoya geçiş yılları.

Bir zamanlar muhabbetle okuduklarımız var aralarında. Şimdi sarayın soyтарыsı olma iddiasında arzı endam ediyorlar.

Keşke cumhuriyetçiler kadar olmasa da en azından tekke erbabları kadar rakıyla muhabbetleri olsaydı. Güçle sarhoşlar ve daha bir kötü(lük).

Türkan Hoca'nın cenazesini kaldıran üst-ortasını yazık ki hiçbir aynaya bakamayacak kadar toplumdaki kopmuş gibi davranmaktadır. Aynı ezber sloganlar, aynı bildik kavramlarla yası da sevinci de karşılama kolaycılığı... Topluma bakışta Türkan Hoca'nın çabasını hissetmekten uzak bir kibir... Bir de giderek bu kibire komşu bir mağduriyet dili de büyüyor ki...

Türkan Hoca ve aynı kumaştan birçok Cumhuriyet aydınının emeklerinin, dolayısıyla cumhuriyet değerlerinin de, bu halkın toprağında sıklıkla soluksuz kalmasının önündeki engellerden biri neoliberalci-İslamcı ittifakı ise diğeri de halkla bu değerler arasında bir ara-yüz yaratan bu orta sınıf kolaycılığı, emeksizliğidir.

Sevgiyle, hürmetle, minnetle... bir de İnönü'de seni uğurlamak isterken polis engelini takılan Çarşı'ya da selam olsun: alkışlarla... alkışlarla... güle güle Türkan Hoca.

Türkan Saylan Diyor Ki:

Hekimliği Seçmek: Dediğim gibi, çocuklukta sağlık sorunu, hekim sorunu yaşamış olanlarca hedef alınıyor hekimlik. İkinci bir nedeni de çok büyük bir prestij olarak görülmesi. Çünkü toplumda hekim, doktor, profesör deyince müthiş saygı duyuluyor ve bu yüzden gençler saygın bir konum elde etmek için hekim olmak istiyorlar. Üçüncüsü, annesi babası doktor olanlar... Ama bir de benim gibi, kendini çocuk yaşta tartmasını becermiş olanlar var ki, bu mesleği gerçekten benimseyerek, isteyerek ve hasret duyarak, 'ben doktor olmalıyım, köye gitmeliyim, insanlara yardım etmeliyim' gibi biraz da romantik bir kararlılık içerisinde yola koyulabiliyor.

Öyle bir alet olmalı ki, tıp fakültesine gireceğimiz zaman bu aletten geçip, gerçekten hekim olabilir miyiz diye öğrenelim.

Doktor Şahin Efendi: Çocukken ben de, kardeşlerim de sık sık hasta olurduk. Annemiz de doktora çok meraklı, elimizden tutar hastaneye götürür. O zamanlar sırtımıza tentürdiyot sürülür, şişe çekilir, hardal lapası konulurdu. Bir doktorumuz vardı Şahin Efendi. Levantenlerden Şen Efendi de eczacımız. Ben 1935 doğumluyum. Sözüme ettiğim yıllar 1940'la 1950 arası. Doktorun bir çantası var, meşhur. Çantasını getirir, aletlerini çıkarıp koyar, tansiyon aleti, steteskop... Belki de steteskop yok o zamanlarda. Tülbent koyup, kulağımı dayayıp dinler.

Beyaz Gömlek ve Cüppe: O beyaz gömlek benim hala en büyük şkımdır. Hiçbir zaman bir cüppem olmadı.

Fizyoloji: Bizim ilk tıbbiye sevgimiz fizyoloji ile başladı. Sadi Irmak insan vücudunu, işleyişleri anlatmaya başlayınca, 'haa işte esas doktorluk budur' dedik.

Hoş geldin kardeş: Bir hastanın elini tutmak, hoş geldin kardeş demek o kadar zor mu? Bazıları der ki 'aman öyle ağabey, amca, kardeş falan deme' Hayır, ben Türkiye için bunun çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Belki her hasta için olmayabilir. Bir genel müdür başka şekilde davranılmasını isteyebilir, çok süslü bir hanım gelir, 'Ne kadar güzelsiniz' dememizi ister... Bunlar o kadar önemli ki, empati yapmak. Bizim zamanımızda empati lafı yoktu. Bana bir çok şeyi nasıl çözdüğümü sordukları zaman, taa gençliğimde bile, 'kendimi onların yerine koyarak' derdim... Demek ki elinden tutmak, oturtmak ilk davranış olmalı. Bir hastayı ayakta tutmak son derece yanlış bir şey.

Rapor: Hiçbir zaman kimseye yaranmak için bir rapor vermedim.

Pansuman: Hala soruyorlar: 'Yaraları kendiniz pansuman edermişsiniz doğru mu?' evet, çünkü ben onun

iyileştğini görmeliyim... Bir çocuğun büyümesi gibi yaranın kapanması da çok önemli bir şey.

Tırnak kesmek: Mesela tırnak kesmeyi öğretim ben önce öğrencilere. Çünkü orada yanlışlık yaparsak bir sürü hastalık alabiliyoruz.

Başarı: arabasını değiştiren, sevgilisini değiştiren çok başarılı hekimler çıkıyor ortaya. Örnek de almıyor gençlerce ne yazık ki.

Taciz: Meslek içi taciz önemli bir sorundur. Hekimlerin belki sürekli insan bedeniyle temasta bulunmaları nedeniyle büyük oranda erkek hekimlerimizde kadınlara karşı aşağılama jargonu var, konuşma stili var. Bunu bana yönelik hiçbir zaman yaşamadım. Çünkü buna izin vermedim, hem de erkek arkadaşlarımla kardeş gibi olmayı baştan sıkı tuttuğum için böyle bir şeye cesaret edemediler... Muayene ettikleri, estetik ameliyat yaptıkları, estetik göğüs yaptıkları, doğum yaptırdıkları kadınlarla ilgili gerçekten çok aşağılayıcı ifadeler kullanıyorlar.

Evlilik: Daha dördüncü sınıfta evlenmeye kalktım. Baş asistanımla evlendim. Şimdi ben başkalarına diyorum, kızlar çok yaman olur tıp fakültesinde. Herkes bir yandan okurken bir yandan da yakışıklı genç öğretim üyelerini tavlama kalkan. O yüzden bazı hocalar karılarını boşar, genç kızlarla evlenirler... Ben yaşadım bunu dürüstçe söylüyorum. Aranıyorsun bir an evvel evleneyim diye... Ardından bu sefer de çocuğum olsun istiyorsun. Evlendim, üç ay sonra arkadaşım mektup yazdı: Bu adam kısır mı, benim hala çocuğum olmadı, gebe kalmadım, diye... Her iki gebeliğimde de akciğer tüberkülozu geçirdim... Belkemiği tüberkülozundan on üç ay yüzükoyun yattım... Ağrılar çektim... Ben gökten zembille iyi bir hekim olarak inmedim. Yaşadıklarım bana nasıl iyi bir hekim olabileceğimi kendi bedenim üzerinden öğretti.

Yurtdışı: Ben hiçbir zaman Türkiye dışında bir yerde tedavi olmak istemem. Kendi vatanımda, dilini konuştuğum, beni anlayan insanların yanında olmak isterim.

Histeri: unutamadığım şeylerden bir tanesi de özellikle kadın doğumcuların veya cerrahların özellikle ağrıdan yakınan kadın hastalara histeri tanısı koyup gülmeleri idi.

Mahrem: Hayatım boyunca mahremiyet konusuna çok önem verdim.

Sens of Medicine: Fransızların sense clinique dedikleri bir şey var. Hasta daha kapıdan girerken renginden kokusundan ne olduğunu anlarmış eski hekimler.

Mesela hep gülerек anlatırlar: bir kulak burun boğazcı tayin olmuş bir ile. Kısa sürede hiç kimsenin bademciği kalmamış, her gelene bademcik ameliyatı yapmış. Öteki gitmiş apandisit ameliyatı yapmış. Bunlar hiç hoş şeyler değil.

Cüzzam: bir gün bir adam geldi koşa koşa. Sivashlı bir aileden, adam imammış. Hala görüşüyorum onlarla. “Karımı dahiliyeye götürdüm, cüzzam teşhisi koydular ve doktor bana ‘hemen bu kadını al götür bir yere bırak. Üstündeki elbiseleri soy, kendininkilerle birlikte yak, bu kadından sana hayır yok’ dedi. İki çocuğumuz var, ne yapacağım ben şimdi? Birisi ‘Git Türkan hocayı bul’ dedi. Size geldim.” Çok şaşırđım, hangi doktor böyle bir şey söyleyebilir? Bu hastaya bunu yapan başkalarına neler yapabilir? Aslında çok sakın biri olduğum halde... Hasta sahibi ile birlikte koşa koşa dahiliyeye gittim. Poliklinik dopdolü. Biraz yüksek bir sesle ‘Bu hastanın muayenesini kim yaptı’ dedim. Herkes sus pus. Doçent ve uzmanlar odalarından çıktılar. ‘Böyle cahil bir doktor nasıl bulunabilir? Bu hastaya, kocasına bunlar nasıl söylenebilir? Sizin başınıza gelse ne yaparsınız diye kızgınlıkla konuşuyorum... Hepsinin önünde hastayı da aldım, koluna girdim, bizim kliniğe götürüp yatırdım...’

TUS ve İhtisas: hemen herkes pat diye uzmanlığa giriyor. Oysa altyapısı olmadan hemen uzman olmak doğru değil. Bir insanın bir formasyonu, altyapısı olsun ki üstüne bir şeyler konulsun. Şimdi öğrenciler üçüncü dördüncü sınıfta TUS’a çalışmaya başlıyorlar... Bir de öğrencilikte başlayan özel hastanelerde çalışma konusu var. Çocuklar perişan oluyor. O kadar kötü ki o yerler...

Hasta Sayısı: Maaşlı çalıştığımız yerde hasta sayısını çok buluruz ama özel bir yerde çalıştığımız zaman herkes sayının artması için çalışır... Özel hastanede, sana ne kadar çok hasta gelirse, ne kadar çok laboratuvar testi yaptırırsan o kadar çok prim gelecek sana, deniyor hekime. Böyle bir dünyada hekimlik çığırından çıkıyor.

Etik: Bir de tıbbi hatalar var... Deontoloji neredeyse birbirinin ayıbını örtmek üzere kullanılan bir şey... Eskiden laboratuvar da *gratis* uygulaması vardı. Ödeyemeyen hastaya ücretsiz bakılabiliyordu. Şimdi doktorlara zimmet çıkarılıyormuş *gratis* yaptığı zaman... Çapa’da bir berduşlar koğuşu vardı. Orada hep fakir hastalar yatardı. Sana bir ila yazacağım ama bir bak bakalım paran var mı, diye sorardık o hastalara. Adam bakar, valla alamam, derdi... İşi gücü bırakıp eşantıyon ilaç peşinde koşardık.

Akne: Retinoik asiti dermatolojide kullanılsın diye çıkardılar. Bir reklam, bir reklam... Kullananlara armağanlar, seyahatler... Ben hiç yazmadım, tek bir reçete bile... Şimdi onun yan etkilerinin bilinenden fazla olduğu konusu araştırılıyor... Hekimler daha iyi nasıl yapabiliriz diye düşünmek yerine, birbirleriyle rekabet

yaratma hırsıyla ilaç dünyasının esiri oluyorlar.

Felsefe: Hekimlerin özgüven sorunları var. Ast-üst sorunları var. Hekim kendini ifade edemiyor belki de... Usta çırak ilişkisi yeterli değil. Hekimler yetişirken biraz da etik değerler ve felsefi yaşam biçimi öğrenmeli, onu mutlu edecek çağa uygun davranışlar kazanmalı, çok yönlü olmalı... Genel kültür ve perspektif veren bir eğitim yabancı dilden daha önemli. Ama bugünkü sistemde, TUS ve Test çözerek hekim olmak diye bir şey varken nasıl olur? Hekimler kendini geliştirme şansına sahip değil, bir kere hiç okumuyorlar, buna gerek görmüyorlar, bu sistem de ondan bunu beklemiyor.

Türkçe: Biz Türkçe dersi almadık ama Türkçemizi de hiç bozmadık. Çünkü hocalarımızın Türkçesi çok iyiydi.

Başhekimin kendi dediğini yaptırmak yerine doktorların çözümlerine açık olması gerekiyor.

Gerçek bilim adamlarını da çok tanıdım, onlar bambaşka insanlar. Türkiye’de az bulunur. Ama Türkiye’de bu insanların hepsinin burnundan getirirler...

TTB, Tabip Odası, TÖK: Şimdi ben İstanbul Tabip Odası yeni dönem delegesiyim. Her gün programlar geliyor bana, şurada şu var, burada bu var diye, hiçbirine gidemiyorum, ama çok hoşuma gidiyor, çalışan bir grup var. Ama hiçbir zaman örgütlü bir toplum olamıyoruz. Oy verme faslını seviyoruz... Oysa bütün bu konular örgütlerimiz içinde, örgütlü bir toplumda daha iyi bir sağlık hizmeti nasıl verilebilir diye konuşulabilir, çözüm projeleri üretilip halk ile paylaşılabılır. O zaman sağlık bakanlığı bizim ensemizde boza pişirmez. Çok daha iyisi olabilir.

Diyelim ki Prof. Dr. Gencay Gürsoy, Prof. Dr. Özdemir Altan işini gücünü bırakıp gelebiliyor Tabip Odası’na. Demek ki yapılabilir. Ama kimse yapmayınca yapanlar adeta kahraman oluyor ya da “mutlaka bir eksikliği var ki böyle işlerle uğraşiyor” deniyor. Oysa hepimiz oralarda belirli dönemlerde görev almalyız.

Öğrencilikte örgütlenmeyi öğrenmesi lazım çocuğun, buna ağırlık vermek gerek. Öğrenciyken örgütlenmesini Tabip odası kanalıyla yapabilirse, bu

örgütlenme içinde sanatı, kültürü alabilirse total insan olma ufkunu açmış olacaktır.

Herkes şikayetçi. Halk şikayetçi, doktorlar şikayetçi, asistanlar şikayetçi, uzmanlar şikayetçi. Bu sefer de öyle yığılıyor ki sorunlar “Tabip Odası çözsün, Tabipler Birliği çözsün” deniyor. Nasıl çözebilir ki? O bakımdan, baştan sıkı olmalıydı örgütümüz, ki olmadı...

Büyük bir eksikliğimiz var: Diyalog... Tıp fakültelerinin izini alınmadan, Tabip Odalarının fikri alınmadan sağlık hizmetlerini bir sağlık bakanı tek başına organize edemez, etmemelidir. Buna karşılık odalar ve üniversiteler de mutlaka ve mutlaka Türkiye'nin sağlık hizmetlerinin nasıl olması gerektiği konusunda sürekli bir çalışma ve gelişme içinde projeler sunmak zorundadırlar...

Bir de yetikler tam oturmamış bize. Almanya'da her şey tabip odalarından geçiyor. Sen diplomanı alıyorsun, o tasdik ediyor. İşe gireceksin, muayenehane açabileceğine oda karar veriyor, dolayısıyla kontrolleri de oda yapıyor. Ona tabisin ve onun gücünden çekinerek oraya katılım sağlıyorsun. Bizde öyle bir şey yok. Aidatını veriyorsun o kadar. Ben örgütün çok önemli olduğunu düşünüyorum. Örgütte çalışmaya razı olanları çok fedakar buluyorum... katılım olursa çok daha iyi olabilir.

Danışmanlık: Hocaların mentor ya da yönder olarak öğrencilere heves cesaret vermesi lazım, örnek olması lazım... Bildiklerimizi gençlere iletmek zorundayız. Ancak hep aynı noktada kalmışsak, bu kez gençleri kendimizden uzak tutmak zorunda kalırız.

Bir aspirin ile geçecek bir şeyken ya da kulağı tıkanmış birinin kulağındaki tıkaçı çıkarmak varken bilmem ne testine gönderiliyor ve buna *tezgah* deniyor.

Hekimlik hayatımda en sıkıldığım şeylerden biri de **reprezantlar**dır.

Tunceli-Çapa: Mesela Tunceli Devlet hastanesini Çapa'nın cerrahisi üstlense. Üç ayda bir aslan gibi gençler daha muayenehane açılmadığı dönemde dönüşümlü olarak gitseler... Ne kadar güzel bir şey, oradan hastaları getirirler, burada da ameliyatlarını yapsalar... Tunceli'yi kurtarmış olmaz mıyız?

Hemşire: Dahiliye stajına başladığımda, 1955-56 yılında, ilk kez hemşirelerle çok yakın oldum. Onlar Kızılay hemşireleriydi, ilkokuldan sonra altı ay kurs gören hemşireler vardı, bir de Kızılay meslek lisesinden mezun hemşireler. O üç dört hemşire, bembeyaz giysileri içinde, müthiş bir eğitim almışlardı... Ben o hemşirelerin doktorlara nasıl davrandıklarını gördüm. Yanlış yapıyorsun doktor bey geçen sefer bunu bu dozda vermiştin gibi uyarılar yaptıklarını, konu hasta sorunu ise doktorlarla kavga edecek hale geldiklerini, son derece bilinçli olduklarını fark ettim.

Doktor ise hemşireyi, tansiyon ölçen, iğne yapan, dereceyi ölçen, temizliği yapan ikinci sınıf vatandaş olarak görüyor... Halbuki hepimiz hizmetçiyiz, insanların hizmetinde olan insanlarız.

Hastanın rüyasını dinleyen hemşire. İşte benim idealim bu.

Herkesler **nöbet**lerde ne kadar yorulduğunu, sıkıldığını anlatır. Bense çok şey öğrendim. Bütün gün bir hademe ile başbaşasın. O hademe her şeyi biliyor, sen hiçbir şey bilmiyorsun. Onun her dediğini yapmak zorundasın...

İlkokulun sonuna doğru sen teknik okula gideceksin, sen gymnasiuma gideceksin diye hemen ayırıyorlar çocukları zekalarına göre. Oysa onun zekası belki ilerde açılabilir.

Şampuan: Bir arkadaşımız vardı Prof. Ryan. İrlandalı, boylu poslu, kırmızı saçlı. Beş kızı bir oğlu var. “Ah benim evde beş kızım bir de karım altı kadın var. Her biri güzellikleri için reklamlardan çeşitli şeyleri seçiyorlar ve alıyorlar. Ev şampuan dolu. Biri şöyle şampuan kullanıyor, öteki bir başkasını. Ben dermatologum, basit bir şampuanla bütün bunlar çözülebilir oysa, dinletemiyorum ve bütçem mahvoluyor. Çünkü hepsi her reklamı yapılanı deneyerek kendini güzelleştirebileceğini zannediyor. Aslında hepsi çok güzeller... Ryan, kremlerden yana da dertliydi.

Hoca: öğretim üyesi olmak bir nevi sanatkar olmak gibi geliyor bana. Önce insanları seveceksin, öğretmeyi seveceksin, öğrenmeyi seveceksin... Nazik olacaksın, asla, anladın mı, sormayacaksın, anlatabildim mi, diye soracaksın... Bizler pedagojik formasyonu olmayan öğretim üyeleriyiz... Ben diyorum ki gençlere senelerdir: başarısız öğrenci mi var yoksa başarısız öğretim üyesi mi? Bir öğretim üyesi bir öğrenciyi niçin ayakta dinler? Otur evladım, dese ne olur? Mesela dipnot sorup bırakmaya çalışıyor... Çocuk tıp fakültesine doktor olmak için, öğrenmek için girmiş. Devamsızlık veya başka bir aksilik varsa eğitim sistemindeki eksikliklere yormalı...

Solak: Doçentlik sınavımda tek itiraz Ankaralı bir dindar hocadan gelmişti: Bu kadın başarılı bir aday ama neden hala sol eliyle yazıyor, demişti.

Bilmiyorum: St. John Hospital'de öğrendim bilmiyorum demeyi... Öğrencilere bilmiyorum demesini de öğretmeliyiz. Bilmiyorum demek çok önemli. Hastaya da, öğrenciye de...

KAYNAK: Hekim Olmak: 15'inde Başlayan ve Bir Ömür Süren Tıbbiye Aşkı. (Nehir Söyleşi: Soran Şefik Gürsey; Yanıtlayan: Türkan Saylan) İskele Yayınları, 2007.

Ağlayan Dağ Susan Nehir

Geçen sene 14 Mart Haftasında konuştuğumuz olan ve bize Romanlar'dan ve Orhan Kemal Roman Ödülünü kazanan son romanı Ağlayan Dağ Susan Nehir'den söz eden Ayşegül Devenci-oğlu'nun konuşmasından sizin de ilginç bulacağınızı umduğumuz bazı pasajlar sunuyoruz.

Çingeneleri yazmak küstahça bir çaba; yazmaya başlayınca fark ettim.

Bizim bir Atiye ablamız vardı. Kitaptaki Naciye abla karakteri Atiye abladan esinlenmiştir.

Her öykünün kendi biçimini aldığına inanıyorum. Her öykü bir kaba dökülür. Bu süreç yarı bilinçli bir süreçtir. Önce öyküyü Naciye ablanın ağzından yazmayı düşündüm ama bu imkansız gibiydi. Bir Çingenenin ağzından bir roman yazacak kadar Çingene kültürünü kavrayamayacağımı anladım. Çingene yaşamına hiç gözlem olsun diye bakmadım. Yazmaya başladıkten sonra hiç Çingene mahallesine gitmedim.

Bütün öyküler yalan söyler ama bu inanılası bir yalandır. Öykü bir gerçeği birebir anlatmaktan çok yalanla gerçeği öyle bir sarıp sarmalar ki gerçek dediğimiz soğuk nesneyi dönüştürür. Belki de öykünün anlattığı daha büyük bir hakikattir.

Bir öykü bir insanın içinde kendi öyküsü haline gelmediyse o insan o öyküyü anlatamaz.

Bu öykü benim içimde büyümüş, yeşermiştir. Anlattığımız şeyle bir olursanız, hemhal olursanız; yazarlar bu durumu başka sözcüklerle ifade etmişlerdir ama ben hemhal olmak diyorum. Godard, ben film seyrederken de film yapıyorum, der. Cezanne, aynı kan dolaşımında olmak, der. Valery; ressam kendini verir ve resim ortaya çıkar, der.

Kültürler insanların yaşadıkları coğrafyada olup bitenlere verdikleri tepkilerden kaynaklanır.

Çingene kültürü göçebelikten kaynaklanan kadim bir kültürdür. Bizim önyargılarımız yüzünden göremediğimiz bir dünya Çingenelerin dünyası.

Atiye ablamızın Çingene mahallesinde bir yer evi vardı. Yıllar sonra görmüştüm. Atiye ablanın evi sürekli hareket halindeydi. Sürekli değişiyordu. Evin bölümleri sürekli yer değiştirirdi. Her geldiğinde anlatırdı: Büyük odayı öne aldım, mutfağı yana aldım. Çingenelerde mekan algısının ne kadar değişik olduğunu o zaman fark ettim.

Bazen evini yıkar, yeniden yapardı. Evi yıkmaya hiç hazırlıksız bir akşamüstü başlayabilirdi Atiye abla. Mekanla ilişkisi göçebelikten dolayı bizimkinden çok farklıydı. Biz ev sahibi gibi yaşıyoruz, onlar misafir gibi.

Zamanla ilişkisi de farklıydı. Hemen geleceğim, diye gider, üç dört ay sonra gelirdi. Bankaya öğle vakti gidebilirdi. Yıl kavramı yoktu, birkaç mevsim bilirdi. Cahil değildi; zaman ilişkisi farklıydı. Hayatları mevsimlerle yakından ilişkiliydi.

Çingene kültürünü çok iyi anlamış birinin izlenimleri değildir bu kitap. Çingene kültürünü anlayamamanın romanıdır.

Naziler, çingeneleri toplama kamplarına bile götürmüyorlar önce. Önce babaya ailenin tüm fertlerini astırıyorlar, sonra da kendileri babayı asıyorlar.

Çingeneler her yerde ayrımcılığa uğramışlar. Dolayısıyla yalan söyleyerek yaşamaya çalışmışlar. Yalan bizim için antipatik bir şey ama Çingene yalanı farklı bir şey.

Çingeneler fala inanmazlar ama falcılıkla geçinirler. Çingene kadınlarının çok kuvvetli büyü yaptıkları yalanıyla düşmanlarından korumaya çalışmışlar kendilerini. Kendilerini yalanla korumaya çalmışlar. Çingenelerle ilgili yalanların birçoğunu da Çingeneler uydurmuşlardır. Kendilerini araştırmaya çalışan antropologlara yalanlar söylemişler. Yalanın altındaki gerçeği anlatıyor kitap.

Bu Çingene yalanlarının altında şu hakikat gizli: Çingeneler hayatta kalabilmek için yalan söylemek zorundadırlar.

Atiye ablaya çok saygı gösterirdik, baş tacı ederdik. Yurtdışına gidildiğinde kimseye hediye alınmasa bile ona muhakkak hediye alınır. Atiye ablamızın yanında Çingene ve cahil sözcüklerini kullanmamamız söylenirdi bize.

Atiye abla zaman zaman bize yalan söylüyordu ve ben buna çok üzülürdüm. Oysa biz onu çok seviyorduk ama onun bizi o kadar sevmediğini düşünürdük.

Kitap, Çingene kültürüne bir güzelleme değil. Pek çok eleştiri de var Çingene kültürüne. Kadınlar çok kötü durumda. Sofraya bile oturmuyorlar, ancak yaşlanınca oturuyorlar. Çocukların durumu da çok kötü.

Toplama kampına götürülmeye bile layık görülmeyen bir halk elbette kendini gizler. Bunu anlamak lazım. Çingene biliyor ki Çingene olduğunu ifade ettiğinde bazı insanların kafasında birtakım önyargılar canlanacak.

Geçen sefer Edirne'ye geldiğimde Çingene arkadaşımın beni şehrin ortasındaki çay bahçesine almak istemediler. Çocuk çok kötü oldu, ben daha kötü oldum. Bu ayrımcılıkla savaşmak lazım, onlara sahip çıkmak lazım

Sahip olmak ile ilgili tutumları da çok farklı. Çingene kazandığı parayı kazandığı gün yer, yedirir. Bir şölen sofrası kurar yoksul olduğu halde. Biz öyle yapmayız. En azından bir hafta yiyelim deriz. Benim ve onun yoksulluk dediğimiz şeyler aynı şeyler değildir. Çingene hayatında paylaşımcılık çok önemli. Para ile ilişkileri bizden çok farklı... Geçmiş, geleceği düşünmeden yaşamaları önemli.

Çingene sokakta uzanmış yatıyor. Çocuğu da yanında. Bizim için tuhaf. Ama onun mekan ile, sokak ile, duvar ile farklı bir ilişkisi var.

İki farklı dünya var. Bu dünyaların birbirini anlamaları için çok gayret lazım. Ortak yaşam fedakarlık gerektirir.

Çingene dernekleri temsilcileri diyorlar ki biz eğitirsek bu topluma uyum sağlayabiliriz, katkımız olur, iç içe girebiliriz. Oysa bizim toplumumuz ideal bir toplum değil ki. Bu toplumda ne eşitsizlikler, ne haksızlıklar var. Suyu kirletiyoruz, çevreyi kirletiyoruz... Elele daha güzel bir toplum kurmamız lazım.

Kafayı Çingene mi yoksa roman mı demek gerektiğine, kendilerini saklamalarının, yalanlarının mantıklı olup olmadığına takmamalıyız. Onları anlamaya çalışmalıyız. Çingenelere niye kendini saklıyorsunuz demenin lüzumu yok, bu soruyu kendimize sormamız lazım.

Bir tane Çingene yok. Çingeneler de çeşit çeşit. Kendilerini hakiki Çingene olarak görüp diğer Çingeneleri aşağılayanlar var. Birbirlerinden kız alıp vermeyen gruplar var. Biz onları ötekileştirmişiz, onlar da birbirlerini ötekileştiriyorlar. Atiye ablamız da "onlar diri Çingene" derdi.

Okuduğumuz tarih, yalan söyleyen bir şey. Anlatılan tarih ile bu ülkede yaşananlar birbiri ile uyumlu değil.

Biz kanlı topraklarda yaşıyoruz. Tarihimiz farklı düşünenlere, yaşayanlara karşı işlenmiş suçlarla dolu. Düşünmemiz gereken bu ülkeyi insanların kimliklerini saklamayacakları kimliklerinden korkmayacakları bir ülke haline getirmek.

Çingenelerde yaşadıkları her yerde Türkiye'de olduğu gibi ayrımcılık görüyorlar. Balkanlarda biraz daha rahat olduklarını düşünüyorum. Müslümanların oldukları yerlerde daha rahat oldukları söyleniyor.

Komünist yönetimler herkesi vatandaşlık paydasında toplamaya çalışmış. Çingeneler Çingene olduklarını unuturlarsa toplum da unuttur, denmiş. Bu da bir asimilasyon elbette. Çingeneler Çingeneliklerini unutmuşlar ama diğer toplumlar unutmamışlar. Sosyalist iktidarlar düştükten, milliyetçilikler hortladıktan sonra Çingenelere saldırılar başlamış. Özellikle zenginleşen Çingenelere. Milliyetçiliklerin hortladığı her yerde Çingeneler hedef olmuş.

Biz toprağa bakınca sınırları görüyoruz. Çingeneler yıllarca o sınırlarda dolaşmışlar. Aslında doğaya Çingene gibi bakmalıyız. Öyle bakmayınca savaşlar çıkıyor, doğa tahrip ediliyor. Sınırlar hiçbir zaman iyilik getirmemiş savaş getirmiş. Hiç kendi toprakları olmadığından Çingeneler hiç kendileri için savaşmamışlar ama başkalarının savaşlarında savaşmak zorunda kalmışlar.

Çingeneler bir de kentsel dönüşüm denen kentsel yağmanın kurbanı oluyorlar. Dönüşüm dedikleri şey yoksulların yaşadığı yörelerin ulusal ve uluslararası sermayeye peşkeş çekilmesi.

Bütün ötekileştirmelerde egemenlerin çıkarları var. Önyargılar, Çingenelerin yaşadıkları yerlerden sürülme-lerine gerekçe oluyor. Hoşgörüsüzlük, başkalarına katlanamama, ayrımcılık her zaman egemenlerin işine yarıyor. Sulukule'de daha başkaları yaşıyor olsaydı bu kadar kolay elde edilemeyecekti. Çingeneleri hırsızlıkla suçlayanlar Sulukule'yi Çingenelerden alıyorlar, aralarında paylaşıyorlar. Çingeneleri çok uzak yerlere sürüyorlar.

Ben kardeşliğe inanıyorum.

Deli Selim’i Anma Toplantısından Notlar

Dr. Mevlüt Yaprak (Edirne Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyesi): Bugün burada rahmetli roman müzisyen Deli Selim’i anmak için toplandık. EDROM başkanı ve Roman Dernekleri Federasyonu genel başkanı Erdinç Çekiç ve Çeribaşı Mehmet Ali Körükçü bize Deli Selim’i ve romanları anlatacaklar. Deli Selim’in çocukları Selim ve Murat da aramızda, onlar da bize babalarını anlatacaklar.

Toplantımızın bir amacı da Deli Selim’i bahane ederek romanların sorunlarını bir daha dile getirmek.

Pek çok bilim insanına göre romanlar yeryüzünün en uyumlu insanlarıdır. O kadar uyumludurlar ki yaşadıkları yörenin inancına da uyarlar, müziğine de uyarlar. Edirne romanlarının müziği ile Kırşehir romanlarının müziği birbirine fazla benzemez. Ama Edirne romanlarının müziği ile roman olmayan Edirnelilerin müziği arasında bir uyum vardır. Dokuz sekizlik bir ezgi duyduğunda roman olsun olmasın her Edirneli, ortam uygunsuzsa, başlar göbek atmaya.

Madem o kadar uyumlu insanlar, o halde neden bunca sorun yaşıyorlar, karakollarda, sağlık ocaklarında acil servislerde... Bu güzel bir soru. Bu soruya elimizi vicdanımıza koyarak cevap vermemiz gerek.

Romanların en önemli sorunları yoksulluk ve işsizlik. Bunlar tüm Türkiye’nin sorunu ama romanlar arasında çok daha yaygın.

Deli Selim bir roman müzisyen. Roman müzisyenlerin de sorunları var. Aldatıldıklarını, sömürdükleri, ciddiye alınmadıklarını düşünüyorlar. Yapımcıların kendilerini sömürdüklerini düşünüyorlar.

Roman müzisyenlerin yerel yönetimlerden de şikayetleri var. Yerel yönetimlerin kendilerini önemsemediğini düşünüyorlar. Şenliklere festivallere İstanbul’dan İzmir’den yüz milyarlar vererek sanatçıları getirdiklerini ancak bir roman sanatçıya, bir roman gruba yüz milyonu çok gördüğünü söylüyorlar.

Binlerce isim içeren Edirne İsimler Sözlüğü’nde Deli Selim yok. Kendisini kaybettiğimiz 1995 yılının yerel gazetelerine baktım. O gazetelerde de Deli Selim pek yok. Sadece ikisinde Hudut ve Vatandaş’ta Deli Selim’in ölümü haber olmuş. Hiçbirinde Deli Selim ile ilgili bir başsağlığı ilanı, ölüm ilanı yok. Yerel seçimlerin yaklaştığı bugünlerde rahmetli olsaydı Deli Selim, herhalde yerel ve ulusal gazetelerde başsağlığı ilanından geçilmezdi diye düşünüyorum. O günlerde Deli Selim için bir tek köşe yazısı yazılmış, Gönül Gökçe tarafından Hudut gazetesinde. Meteliksiz Milyoner başlıklı yazısıyla uğurlamış Deli Selim’i Gönül Hanım. İstanbul gazetelerinde daha çok haber olmuş Deli Selim’in ölümü.

Erdinç Çekiç (EDROM Başkanı, Türkiye Roman Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı): Aslında benim

konuşmam daha sonra idi ama Çeribaşımdan sonra konuşmak mümkün değil, en azından benim için. O yüzden ondan önce konuşmak istedim.

Deli Selim eğer buradan birkaç kilometre batıda doğsaydı çok farklı bir hayatı olurdu... Geçenlerde Sırbistan’da idim. Şaban adlı bir roman müzisyenleri var... Yaşarken kendisi ile ilgili bir belgesel yapılmış... Keşke Deli Selim için de bir belgesel yapılsaydı...

Sorunları birlikte yaşıyoruz, çözümleri de birlikte bulalım. Bunu yapacak kapasiteye ve birikime sahibiz...

Romanlarla ilgili aklınıza takılan cevabımı bulamadığımız bir şey olursa lütfen derneğimizi ziyaret edin, bir çayımızı için...

Mehmet Ali Körükçü (Çeribaşı): Değerli konuklar! Çok heyecanlıyım, gözyaşlarım akarsa beni bağışlayın...

Belediye başkanımız Hıdrellezi Kakava Şenliği olarak takdim ettiler... Kakava diye bir olay yoktur. Aslı Hıdrellezdir...

2000 yılında Çek Cumhuriyetinde Roman Müzik Festivaline gittim. Altı yedi yüz roman kardaşımla buluştuk müzikal anlamda, görüştük. Orada şunu yaşadım. Basın mensupları orada bana aynen şu soruyu sordular. Siz buraya niye geldiniz? Sizi Türkiye’de üçüncü sınıf vatandaş olarak görüyorlar. Sizi kahveye sokmuyorlar, bardaklarınızdan çay içmiyorlar. Siz buraya o ülkeyi temsil etmeye mi geldiniz, diye bana hakarete bulundular. Yan tarafımda konsolosumuz varmış. Ben ne bileyim onun konsolos olduğunu? Ben hemen şu cevabı verdim o gazetecilere:

- Değerli basın mensupları! Beni Türkiye’den devlet büyüklerim şemsiyelerinin altına aldılar, uçağa bindirdiler, git ülkemizi temsil et, diye gönderdiler. Yüce Allah’a şükürler olsun ki bizim anayasamızda din ve ırk ayrımı yoktur. Bunu size söyleyenler yalan söylemişler. Buradaki rom kardaşımla sosyal güvencem var mı diye sordum, hiçbirinin sosyal güvencesi yokmuş. Bakınız Türkiye ne yaptı biliyor musunuz, beni sosyal güvenceye aldı, buraya gönderdi. Onların devlet büyüklerine sesleniyorum, Türkiye gibi yapsınlar, rom kardeşlerime sahip çıksınlar, dedim. Salonda büyük bir alkış koptu. Oradan konsolosumuz iki gözü iki çeşme ayağa kalktı:

-Ben bunlara bunları anlatmaya çalışıyorum, anlatamıyorum. Seni Allah mı gönderdi, dedi. Bırakın da bizi biz anlatalım.

Devlet arşivlerinde de var. Aynen şöyle diyor: Çingene hırsızlık yapar, fuhuş yapar. Hatta ölü insan eti yer diyor. Hiç bir insan ölü insan eti yer mi? Annem beni bu topraklarda doğurdu. Ben Müslüman olmak için

insanlardan müsaade istemek zorunda mıyım? Ben o kendini bilmez insanlara sesleniyorum. Biz bu topraklar üzerinde doğduk. Osmanlı sahip çıkmış. Avrupalı sürmüş, yakmış, kesmiş.

Geçenlerde Ankara'daydım, Cemil Çiçek bakanım ile birlikteydim. Bana dedi ki:

-Çeribaşım, sizin romanlar olmasa müzikal anlamda gerçekten kaybolur Türkiye.

-Sayın bakanım samimi duygulara bu soruyu bana sordunuz. Müzikal bilginiz mi var diye sordum.

-Müzikal bilgim yok ama dedi sizin adamlar çalınca içimize dokunuyor, dedi.

Biz notayla çalanlara saygı duyuyoruz ama onların da bize, aydınlarımızın da bize tırnak ucu kadar saygı duymaları lazım... Biz notayla tam do'yu basmıyoruz. Taksim yaparken do diyeze de basıyoruz. Çünkü o akşam eve gelince yetiştiremedik, kıymayı aldığımız şarabı alamadık, eve gidiyor bir de bakıyorum ki çocuk öyle yatmış karı üzgün morali bozuk.

Cümbüşü elime alınca doya basıyorum do diyeze kaçıyor o duygularıyla çaldığım için karşı tarafa da o hisleri naklediyorum. İşte bunu için tatlı çalışıyor bizim çocuklar.

On yıldır bu görevdeyim. Yıllardır yurt dışına gidiyorum. Turkey yazıyor önümde. Altında da şöyle yazıyor: Turizm ve Kültür Bakanlığı Roman Halk Müziği Topluluğu Çeribaşı. On sene çeribaşılık yaptım. Şu anda Kültür ve Turizm Bakanlığındaım. İyi güzel de, Edirne tanıtım kitaplarımda fotoğrafım da yok ismim de.

Otuz sene önce. Yağmurlu bir gün. Cebimizde beş para yok. Üç arkadaş Unkapanı'na gittik, ayaklarına su doldu.

Gittik bir şirkete, bir plak yapalım. Gençtik o zamanlar. Deli Selim meşhur o günlerde. O günlerde Taşlıtarla'dan Sait adlı bir arkadaşımız çingenece bir plak yapmış, çok tutmuş. Çingenece, kalk kızım sil süpür sabahleyin sana dünürücü gelecek... diyor şarkı. Plakçı yüz milyar para kazanmış.

-Elinizde çingenece bir parça varsa stüdyoyu açarım dedi, plakçı. Selim agam bana baktı, ben ona baktım. Çünkü Selim agam çingenece bilmiyor. Unutmuş veya öğrenmemiş. Hallederiz dedim.

Ucuz bir otele gittik. Selim agam bir bit gördü yorganda. Ben burada yatmam diye tutturdu. Unkapanı'nda bir sabahçı kahvesine gittik. Sabaha kadar çingenece parça çalıştık Neyse, sabah oldu. Gittik kasetçiye. Açıldı stüdyo... Yapıldı plak. Yüzer lira mı yüz elliser lira mı ne para verdi adam bize. Paranın miktarı umurumuzda değil. Plagımız çıktı ya, o bize yetiyor.

Plagımız çıktı diye çok mutlu olduk. Aldım plağı elime, çektim kafayı, geldim eve karıya dedim, baksana

benim plağım çıktı... Sanatçıların en büyük aşkı ve ticareti insanların alkışlarıdır...

Türkiye'de en aydın, en iç içe yaşamış romanlar Edirne romanlarıdır. Kaynaşmış, mozaik olmuşuz. Dokuz sekizlik parçayı duyunca romanlar duramaz ama roman olmayan Edirneliler de duramazlar, başlarlar göbek atmaya...

Atatürk Kültür Merkezinde bir konser verdik bir zamanlar. Anlattık oynadık çaldık ayakta alkışladılar bizi. Program sonunda bir ödül verdi bir bayan bana. Hayatımın ilk ödülün orada aldım. Çektim yarım şişe rakı, geldim eve. Aldım Fatma'yı karşıma. Baksana dedim hanıma ödül verdi okumuş adamlar bana, ayakta alkışladılar beni. Hanım baktı ki para değil, sıpıttı ödülümü kapının arkasına. Dondum kaldım.

...çayım ödülüne. Helanın kapısını yaptırsana, dedi.

Yıllar sonra işe girdim, kazandım parayı, bir gün aldım yine Fatma'yı karşıma:

-Hatırladın mı Fatma, dedim, ödülümün içine ..ç-mıştın bir zamanlar...

Bir emniyet müdürüm vardı çok sene önce. Bana bu romanlar kokuyor, dedi. Söyle onlara yıkansınlar. Efendim romanlar da insan doğmuştur. Onların teri de kokmaz. Ama bir insan üç gün yıkanmadı mı o insan kokar, roman olsa da kokar, roman olmasa da kokar... evinde banyosu olmayan insan nerde yıkansın?

Aşk olmadan meşk olmaz!

TÜRK EDEBİYATI'NDA DELİ SELİM

Roman Müziğinin önemli isimlerinden Deli Selim (Selim Kızılcıklar (1943-1995) Türk Edebiyatında birkaç edebi esere de konu olmuştur.

Atilla Atalay'ın Gidelim Buradan adlı öyküsünün ikinci yarısının kahramanı Deli Selim'dir. Deli Selim'e dair birkaç şiir ve dize de mevcuttur. Zafer Gün'ün Deli Selim adlı şiirinin Edirneli Deli Selim ile ilgili olup olmadığı meçhuldür.

...

Tekrar çal Deli Selim

Nevzat TEKİN

...

Deli Selim

*Yazdığım en zor şiiri dahi anlamalısın Selim.
Son paramı kaybedip de bulmak gibi olmalı senin için
şiirlerim.*

*Konuştuk.
Rica minnet bir sigara istedin.
Pantolonunu iple bağlamasan deli de değilsin.
Tek cümle var korunağın:
"Bana paradan söz etmeyin."
Seni bu hale kim koydu Selim,
bana kendinden bahsetmelisin...*

Zafer GÜN

...

Selinname

*N'olaydı ah n'olaydı
Benden sonra öleydi
Düğünümde çalması
Öldüğümde çalaydı*

*Başlasaydım musalla
Taşında oynamaya
Dikakana dikakana
Mastika mastika*

Mevlüt YAPRAK

Bir Daha Çal Deli Selim: *Ne zaman hayatın üstüme üstüme geldiğini hissetsem imdadıma Deli Selim yetişir. Dara düştüğümde, gırnatasında dünyayı oynatan Deli Selim'e sığınırım. Tıkanan yaşam damarlarımı açar; nefes alırım onun nefes verdiği gırnatasıyla. Hayatı gırnatanın nağmelerine bırakırım, akıp gider her türlü kirlilikten uzak. Yaşama sevinci kaplar içimi. Kıvrak nağmelerin ritmine uyum sağlamaya çalışırım ağır aksak. Ne çok isterdim bir çingene gibi oynamayı. Ama ruhum çingene olur Deli Selim'le. Coşarım içim çingene sığmaz. Deli Selim'i anlatmak isterim herkese. Şatafatlı sahneler yerine tercih ettiği çilingir sofralarını, kazandığı bütün parayı herkesle paylaştığı için adının başına deli eklendiğini, 52 yaşında bu hayattan sadece ardında gırnatasını bırakıp çekip gittiğini anlatmak isterim. Ama anlatamam ki reddetmenin yüceliğini, sunulan her şeyin kabul gördüğü bu hayata. Anlatamam ki iskalanan bir değeri, her şeyin değersizleştirildiği bu hayata. Bu yüzden hayata dair pek çok şeyi anlattığını sanan bir adamın (bizzat kendim) çaresizliğidir de Deli Selim. Dara düştüm yine Deli Selim. Hadi oynatalım dünyayı gırnatanın ucunda yine. Çal sen aldırma bana... Hem hüüzünlenirim hem de coşarım ben. Sen yeter ki çal Deli Selim çal... **Mustafa HOŞ***

Gidelim Buradan: *Şaka filan, bunlara da ayıp oluyo hakaten. Benim böyle gecelerimde, "harbi arkadaşlarım" sıfatıyla peşimden ordan oraya gelip duruyorlar. Yok yere sürükleyip duruyorum insanları. Öbür türlü daha saçma ama. "Deli Selim Hareketi" yaptığımda daha da ayıp oluyo.. Delim Selim, Edirne Çingenesi bir müzisyen. Gırnatacı. Hani meşhur Mastika'nın bestecisi. Hatta kaseti bile vardı: "Deli Selim ve Arkadaşları". 1995 yılında öldüğü zaman kendisiyle ilgili bir yazı okumuştum. Netameli bir adammış Deli Selim. Mahcup, az sıkılğan bir hali varmış. Bir dost meclisinde otururken aniden sıkılır, bir konuşma falan yapıyorsa, nebilim yemek falan söölediyse, hepsini yarım bırakıp, kimselere haber vermeden dışarı çıktığı gibi bir taksiyeye atlayıp gidermiş. Gidiş o gidiş. Saatlerce beklerlermiş ki Deli Selim dönsün. Sonradan anlamışlar böyle bir huyu var Deli Selim'in... Yazıyı okuduğum sırada çok dikkatimi çekmemişti. Ama sonradan bana bu gitme halleri geldiğinde, yaşamım boyunca okuduğum milyon türlü metnin arasından zınc diye seçip hatırladı beynim. Çok keyifli bişeydi lan. Hop, bırakıp, çıkıp gidiyordun. Gereksiz vedalaşmalar; "kal" diye ısrarlar, katlanmak zorunda olduğun geyikler; sevmediğin müzikler; anlamsız ısrarengiz tartışmalar; fazladan içkiler; kalp kırmamak için izlemek zorunda kaldığım kötü filmler... bu Deli Selim hareketi hepsinin çözümü olabilirdi. Önce, böyle dilime vurmaya başladı: "Gidelim burdan... Gidelim burdan..."*

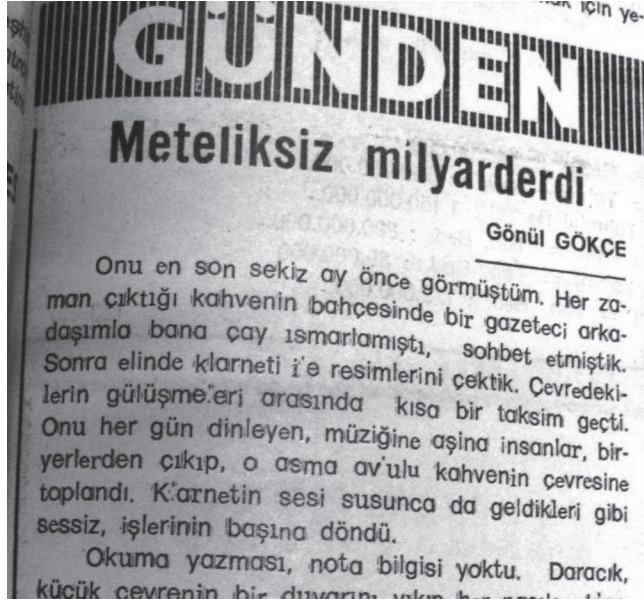
Sonunda en kralından Deli Selim hareketi yaptım birkaç tane. Kendim için bile beklenmedik anlarda pıt diye kalkıp gittim. Ertesi günlerde "iyi geceler dedim duymadınız... O kalabalıkta kaybettim sizi..." gibisinden yalan olduğu çok belli bahaneler uydurdum. Meraklananlar oldu. Hareketin "Deli Hareketi" olduğunu sezip bi süre rahat bırakmaya karar verenler oldu. Ama onlar üzerindeki etkisi hiç önemli diildi. Hareket o kadar özgürlük dolu bir şeydi ki, hepsine değerdi... Metrelerce dipten suyun yüzüne çıkıp ilk nefesini almak gibi. Bu duyguya alışmaktan korktum. Sonra bunca delirmeye; o kalmaya alışmaların, ayak diremelerin, bir türlü koyamadığım noktaların sonundaki bir patlamanın neden olduğunu düşündüm. İçimdeki şey sonunda büyük bir gürültüyle infilak etmişti işte. Tüm bunları düşünürken, engel olunamaz bir öksürük nöbeti gibi yine o sözcükler ağızdan çıktı. **Attila Atalay**

Nevzat TEKİN: Kızılıcak Zamani. Göz Yay. 2000
Mevlüt YAPRAK: Kürek Türküleri. Mazmun Yay. 2006
Mustafa HOŞ: Bir Daha Çal Deli Selim Star 10 11 2007
Zafer GÜN: Deli Selim.
<http://www.kbere.dingojunction.com/siiroku.asp?id=90>
Atilla Atalay: Gidelim Burdan. Dup Dup Çedene İletişim Yay. 1999

Hudut Gazetesi
İÇİN YE-

Klarnetçi Deli Selim'i unutmadılar

KLARNETÇİ DELİ SELİM

Aktüel Dergisi

Edirneli Miles Davis

Deli Selim'in sözcüklerle anlatılacak çok şey yoktur: "Memleket Edirne. Roman'ız. Babam klarnet çaldı, bizim de hayatımız o. Kimsemiz yok. Öyle bityüdük işte. Garibanız biz." Üstelerseniz okuma vazma. nota mota bilmedin-

hırsızlık yapan, pis çingeneler değildir Romanlar:
Onlar Kırmızıyı severler
Birbirini överler
Çalgısız yaşayamazlar, ötürler...
1945'te tıpkı şimdi kendisinin kurmuş olduğu gibi bir aileye doğmuş Selim. Görüp öğrenebileceği tek ekmek karısı

nın popülaritesi tüm Türkiye'yi sarar ama, Selim yine Edirne'deki Deli Selim'dir. Duğünlerde Mastika'yı da çalar. İstanbul Çiftelisi, Deve Bağratan çalar, Şakrak Çiftelisi ile oynatır insanları.
O günlerde İstanbullu bir gazetecinin Mastika'nın bestecisini araştırdıktan da habersiz-

MÜZİK82
Hazırlayan: DENİZ İZGİ

"Mastika"yı sahnede söyleyen, plakta kullanan şarkıcılar; eğer, "Asalak" sayılmak istemiyorsanız...

"Deli Selim" in hakkını verin...

İŞTE "DELİ SELİM"
Son günlerin gözde parçası
"Mastika"nın bestecisi "Deli Selim"
Edirne'de sefalet içinde yaşıyor.
Ama ya onun parçasını seslendirenler...

EKŞİ SÖZLÜK'TE DELİ SELİM

1. caz ustası, gırnata virtüözü. (*otisabi*)
2. örnek olmak mahiyetinde ise www.cdrehberi.com dan real audiolarına ulaşabilirsiniz. (*otisabi*)
3. seversen beni candan / boşan gel kocandan / edirneli deli selim (*honour knowledge*)
4. kalan müzik'ten çıkan edirne romanları adlı albümünde enfes bir vardar ovası versiyonu var, doyumsuz. (*willy van der kerkhoff*)
5. bkz: geyik hasan (*lord aragorn*)
6. selim abi benim sünnetimde çalmıştı da ilk orada haykırmışım ismini. daha sonra b&n kitabevinin dünya musikisi seçkisinde ismini gördüğümde aklıma önce o gün yaşadığım acı ve ardından da selim abi'nin bana hediye ettiği pastel boyalar geldi. hemen aldım tabii selim abi'nin de yer bulduğu seçkiyi. yayıdığım bu cümbüşlü rastlantıyı telefonda anneanneme anlattığımda, rahmetli, "selim öldü be kızanım" dedi.
tükürüklü gırnatasını da benim sünnet yatağıma bırakıp yok olmuştu o gece. geri geldiğinde avucundaki kirazlardan iki tanesini kulağıma küpe diye takmıştı. sünnet acısı ve selim abi'nin gırnatası küpe kirazlar oldu kulağımda da o gün yeni dünyada bir kitapçıda tekrar dingildediler.(madeira)
7. "bütün paracıkları harcadım kızanım" derdi müziğin don kişot'u. don kişot'u okuyunca deli selim'in kim olduğunu anladım zaten. istanbul gazinolarından gelen bol paralı teklifleri hep reddetmiş. ayda bir iki kere bir zengin düğününde çalıp, para kazanır sonra eve gittiğinde kapısında birikmiş mahalleliyle karşılaşmış. tabii hemen sofralar kurulur, ve paracıklar hemen şarap olur akarmış. duyduğuma göre mazhar alanson'un bir televizyon programına da çıkmış. mazhar sormuş:
"şimdi sen bu şarkıların notalarını mesam'a kaydettirsen söyleyen herkesten paranı alırsın."
"ne notası? notadan çıkmaz ki bunlar, kafadan çıkar!" demiş don kişot selim.(madeira)
8. "ayılana gazoz bayılana limon" cult albümlerinin kapağındaki kitsch fotoğrafta deli selim ve arkadaşları ellerindeki yeşil fruko gazozu şişelerini tutarlar objektife doğru, sırtarıktan beya. (*madeira*)
9. nick'imın kaynağı...(dıkakana bey)
10. nüfus cüzdanımda selim kızılıklar yazan, yaşarken kıymeti bilinmedi muhabbeti çekildiğinde yukarıdan "kıymetinize bir size iki! ben keyfime baktım cefamı da kendim çektim beyav" diyeceğini bildiğim klarinet üstadı. hamamcı teyze yorumları benim içimi bir hoş eder nedense... (*papalina tava*)
11. alüminyum (romanların deyimiyle aluvyon) sol klarinetten şaşmayan rahmetli üstad.
(*papalina tava*)
12. merhum edirneli klarinetçi. oğlunun adını bilmiyorum ama lakabı akıllı imiş. (*metinaga*)
13. oğluna da kendi adını vermiş olan büyük üstad. oğlu da müzik ile uğraşmış, adını da 'akıllı selim' olarak kullanmıştır. nedenini de şöyle açıklar: "babama hep, 'deli selim, deli selim' dediler, sonunda gerçekten delirdi. bana akıllı' derlerse belki akıllanırım" akıllandı mı bilinmez ama müzik konusunda babasının yanından bile geçemediği kesin. belki de biraz 'deli' olmakta işin sırrı. (*dıkakana bey*)
14. edirne'nin roman müziğine emek vermiş en önemli ismi deli selim'dir. usta bir klarinetçi (gırnatacı) olan deli selim'in gerçek adı selim kızılıklar'dır. ocak 1995'de elli iki yaşındayken yaşama gözlerini kapadı. nur içinde yatsın (*in cold blood*)
15. bkz: mastika (*m re*)
16. bkz: selim sesler (*draconian*)
17. albümlerini "deli selim ve arkadaşları" şeklinde grup formatında yayınlardı. en büyük hitleri arasında "ayılana gazoz bayılana limon" ve "benim agam yanlış yapmaz" 1 sayabiliriz.
(*kalashnikov*)
18. kalan müzik'ten çıkmış edirne romanları albümünün yanı sıra sonymusic'den çıkma iki albümüne sahip olmak mümkün: uzunköprü keşan ve manolya. ideefixe.com ya da hepsiburada.com'dan da alınabiliyo. uzunköprü keşan albümünde daha popüler olmuş parçalar var, ayrıca albümde keman yerine org var. insan başta garip hissediyö ama selim aga'nın gırnatası ile orkçu pek de güzel uymuşlar birbirine. manolya ise tam incesaz esaaaabi. ekibi de gayet sağlam. ancak uzunköprü keşan'daki vokal daha iyi sanki. (*dıkakana bey*)
19. edirnenin en şugar abilerinden biridir. söğütlüğe gittiginiz zaman bu şugar abinin mahalle arkadaşlarını görmemek mümkün deil. hemen yanınıza gelip
- agam afiyet olsun varmı bi isteginiz
- yap bakalim bi (bkz: tulum)
- ohhhh yandan yandan...
bazen para karşılığı bazen de masadakilere yetinirler. (*trakya cocugu*)
20. bkz: ay kako sali (*madeira*)
21. gırnatayı ince saz usulüyle değil, az biraz daha sokak

usuluyla roman usuluyla çalar deli selim. aksak aksak, boşluklar vere vere, ama ritminden, oynaklığından şenliğinden bir şey eksiltmeden. daha yalın, daha çiğ bir sestir gırnatasından üflediği. bir çok parçası sağı solu değiştirilerek, yumuşatılarak çeşitli kimselerce seslendirilmiştir. bizim maalle şarkısından adnan şenses çok ekmek yemiştir. ama sözlerini değiştirmiştir. aslı "bizim maalle şarapçı maalle, sizin maalle gogocu maalle" iken "bizim maalle aşağıki maalle, sizin maalle yukarıki maalle" yapmıştır... (lem)

22. keşan'da her evde kaseti bulunur, özellikle kına gecelerinin vazgeçilmezidir. (poglara)

24. muzuk adlı dergi, bir sayısında, kalan müzik ten çıkmış olan edirne romanları albümünün kasedini vermişti. (hunter the dayworker)

25. atilla atalay'ın bir öyküsünde geçer adı (sanırım "gidelim burdan"). burda yazana göre içkili, çalgılı alemlerin ortasında canı sıkılır, kaçar gidermiş aradan, kimseye hissettirmeden.

(daginik)

26. gerçekten oğlu mudur bilemem ama bir kaset kapağının üzerinde deli selim'in oğlu akıllı selim yazıyordu da babasına hürmeten satın almıştım (in cold blood)

27. bkz: dumbaba (hunter the dayworker)

28. zamanının kayıp prenslerindendir. mastika, aylana gazoz gibi çok bilinen şaheserleri dışında, sayısı kimse tarafından bilinmeyen yüzlerce şarkısı bulunmaktadır. kendine özgü bir çalım tekniği olan deli selim'in, şarkıları, türküleri yorumlayışı benzersizdir. roman müziğinin en büyük emektarlarından birisidir. kadri bilinmemiş muhteşem müzisyenlerden birisidir. (hunter the dayworker)

29. virtüöz kesinlikle değildir. zaten müteveffanın öyle bir iddiası olduğunu da hiç sanmıyorum. ancak kendisi bir amatör heyecanıyla, ancak sadece müzik yaparak para kazanan insan olması sebebiyle kendisini tamamen çaldığı enstrümana adayarak bütün ruhunu ve heyecanını katarak çalar(dı). gözlerinin içinin gülmesi ise apayrıdır. insanın içini kıpırdatır.

(magistrance)

Notlar:

1. Maddelerin sonundaki parantez içindeki isimler ilgili maddenin yazarının ismidir.

2. Ekşi sözlükte büyük harf kullanılmaz.

3. Madde 23 muhtemelen müzisyen deli selim ile ilgili değildir.

4. İlk madde 2006, son madde 2008 tarihli dir.

5. Ekşi sözlük on binlerce yazarı olan bir platformdur. Kendine özgü kontrol mekanizmaları ve kuralları vardır. Sözlükten atılan (uçurulan) yazarların yazdıkları da uçurulur. Örneğin aşağıdaki maddeler ilk taramalarda mevcuttu ancak son taramalarda namevcuttur.

131. bkz: geyik hasan (lord aragorn)

132. bedesten'de boy boy çalgıcı kara marsık veletleri müzik tutarak geçerken "aha deli selim'in piçleri geçiya" diyen esnafı hatırlıyorum.. çocuklar bir orduydu maaşallah selim abimiz hiç mola vermemiş allah rahmet eylesin... (kris)

ROMAN MAHALLESİNDE HEKİMLİK HALLERİ Dr. Zeki Gül

Yıllar öncesinde İzmir Kaynaklar köyünde naylon çadırlarından göç eyleyen tarım işçisi Romanlar ile karşılaşmıştık. Elimde fotoğraf makinesi, yol arkadaşım Ali Galip Yener! Sormuştum çekebilir miyim diye. Bize de getirirsin değil mi diye yanıtlamışlardı. Adres sorunca ‘Bayındır Çırpı’danız, üstelik çayımız da var kahvemiz de’ deyivermişti Fehim Elekçi.

O fotoğraftan üç dört yıl sonra yolumuz Çırpı’ya düştüğünde gözümüz yolda ve evlerin pencerelerinde esmer tenli aramış ama görememiştik. Üstelik adından emin değildik yıllar sonrasında. Fotoğraf gösterip sormak da rahatsız ediciydi bizim için. Ama kısa sürede gerçek bizimle buluştu. Onlar, yani Romanlar, yerleşkinin kıyısında idiler. Sonrasında o geçici tarım işçisi Roman aile ile buluşmştuk. Banyo büyüklüğünde son derece basık toprak bir yapıydı ev onlar için. O yoksulluk, odun ateşinde bazlama, yüz gram kıyma, bir küçüğün yarısı rakı ile en varsıl hali ve tüm mahremi ile bizimle paylaşıldı.

Duvarı Fehim Bey’in askerlik fotoğrafı baş köşeydi. O yıllarda askere gitmiş olmak, Romanlar arasında bir ayrıcalık olmalıydı. Nüfus cüzdanının varlığı resmi kayıtlarda kabul anlamı taşıyordu muhtemelen. Üstelik yanılmamıştık algımızda; mahalle kahvesinde bizleri hekim olarak değil de ‘askerlik arkadaşlarımız’ diye tanıtmıştı.

Şimdi bir kez daha Çırpı’da Fehim dostumuzun evindeydik. Bu kez Hayat TV için hazırladığımız Sağlıklı Günler programıydı bizi oraya götüren. Dezavantajlı gruplar ve sağlık sorunlarıydı konumuz; Hür, Ali Galip, Seyfi ve Ayşen arkadaşlarımızla birlikte.

Fehim Bey bizi bu kez asker arkadaşı olarak değil de hekim dostları olarak tanıttı. Anlamıştık ki, artık çoğunun nüfus cüzdanı var ve askere alınıyorlar. Yine öğrendik ki nihayet yeşil kart da çıkarabilmişler. Yoksulluk ise daha bir derinleşmişti. Küçük arsada birkaç metrekairelik üç oda, yani üç ayrı kalabalık aile. Aylardır yaklaşık 2 bin Romanın yaşadığı mahallede ise tüm evlerin suları kesilmiş. Kanalizasyon yok gibi.

Öğrendim ki Fehim dostumuz artık hasta. Yeşil kartlı ama katkı-katılım payı, ilaç yüzdesi nedeni ile hastaneye gidemiyor. Mahallenin bakkalı yıllardır Bağ-Kur primini ödeyemediği için sağlık yardımı alamıyor. Yoksulluk o kadar sahici ki, bakkaldaki tüm ürünleri bir aylık asgari ücretli hepten satın alabilir. Yani tüm mahallenin alım gücü bir asgari ücretli etmiyor. Damadı ve oda komşusu avuç içini açıp hayıflanıyor: ‘Nasırılarımı özledim...’ Evet, hep nasır tedavisi için fikri sorulan hekimler olarak ilk kez nasırılarını özleyen birisi ile karşılaşmıştık belki de. Ve ekliyordu: ‘Eskiden yeşil kartımız yoktu ama işimiz, yani paramız vardı ve

gereğinde para ile tedavi olabiliyorduk. Şimdi açlık sınırında işsizleriz ama yeşil kart adeta bir kağıt parçası. Para yok ki katkı payı ödeyip tedavi olabilelim...’

Evet, onlar için olağanlaşmış bir sır daha öğrenmiş olduk. Sevgili Fehim Elekçi, tam 25 yıl aynı patronun yanında mevsimlik tarım işçiliği yapmış ama tek bir gün dahi sigortalanmamıştı. O an aklıma, GSS yasası henüz yürürlüğe girmeden 16 yaşında sigortalanın, yani erken emeklilik hakkı bir anlamda korumaya alınan cumhurbaşkanımızın oğlu geldi. Ve daha başkaları... Örneğin kundakta sigortalanın ayrıcalıklı zümre çocukları...

Yaşam için yeni sığınak & Künkkondu: Sözcükler anlam ve hatırlattıkları ile ayrı yerlere düşerler kimileyin. Örneğin künk! Wikipedia’ya baksanız, ‘künk; pişmiş toprak veya betondan imal edilen dairesel kesitli su borusu olup, genellikle su iletim hatlarında, özellikle de atık su iletiminde kullanılır’ der. Ve büyük kanal projesi benzeri belediyecilik faaliyetlerinde insan boyundaki künklerin içinden poz vermiş belediye başkanları, gazetelerin favori fotoğraflarındandır her daim. Oysa yoksulların evi yok, varsa da kanalizasyonu, suyu ne gezer; değil mi?

İşte o klişe künk fotoğrafları, bana bu ülkenin açlarını, evsizlerini hatırlatıyor. Kentin kanalizasyonundaki belediye başkanları, acep neden o dev künkleri eve dönüştürmezler diye sorarım kendime.

Yakın zamanda fotoğraflarını gördüğüm künkten yapılmış ucuz oteller, Çırpı’da Roman mahallesinde gözlerimde canlandı. Onlar için ev, bir sığıntıktan başka bir şey değil şu haliyle. Ve künklerin iki açıklığına yamanmış bir kapı ve zeminde bir sunta düşünürken dahi, bizleri utandırsa da şu halinden on kat daha sağlıklı sığınak olur, ne dersiniz?

Künkler, tüm kentler gibi İzmir’in de suyunu, lağını taşıyor. Ya suyu belediyece kesilen, kanalizasyonu olmayan yoksul mahalleler?.. İzmir, yakın yıllarda suyu ücretsiz verdiği için yargılanan Dikili Belediyesi ile ünlendi. Ardından, AKP’nin ‘İzmir’in suyu siyanürlü’ çıkarmasını izledik yerel seçimler öncesinde. Şimdi ise suyu kesilen mahalleler!..

Ben en azından İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu’nun, Çırpı’daki Roman mahallesinde evlerin suyunun kesildiğinden haberi olmadığına inanmak istiyorum. Ne de olsa bir hekim eşi. Ve önerim, bugüne değin kanalizasyon götürülmemiş çadır kentlere künklerin çok amaçlı götürülmesi: Ev, su ve kanalizasyon!

Gecekondudan yakınan belediyelerin, künkkondu-ları geçici alternatif yaşam alanları olarak hayata geçirmeleri önünde, sahi, ne engel olabilir ki? Koca bir mahalle bir günde kurulabilir. Ne dersiniz? (24.02.2010 evrensel)

Romanlar, Sağlık Sorunları ve Sağlık Hizmetleri

Dr. Cumhuri Çetin, Dr. Erhan Aksoy ve Dr. Mevlüt Yaprak

Bilim insanlarının görüş belirtirken en çok zorlanacakları konulardan biri de Romanlardır. Çünkü Romanlarla ilgili bilimsel veriler kesinlikle çok azdır. Kanaat, sezgi ve tahminleri paylaşmak ise bilim insanlarının en çekindikleri işlerdendir.

Romanlar konusunda bilimsel araştırmalar son yıllarda giderek artmaktadır. Fakat Romanlar ve sağlık sorunları konularının yeterince araştırıldığını söylemek mümkün değildir. Bu eksiklik ülkemizde çok daha belirgindir. Romanlarla ilgili çalışmalar özellikle Romanlar ve insan hakları konusundadır.

Gerekli araştırmalar ve durum tespiti yapmadan Romanların sağlıkları konusunda düzenlemeler yapmanın zorluğu ve anlamsızlığı ise açıktır.

Romanlarla ilgili bilimsel araştırma yapmanın çeşitli zorlukları vardır. Kişilere Roman olup olmadıklarını sormak bile kendi içinde çeşitli etik ve teknik sorunlar içermektedir.

Literatürdeki çalışmalara göre Romanların sağlık durumları Roman olmayanlara göre daha kötüdür. Bu durumun özellikle sağlık çalışanları ile Romanlar arasındaki iletişimsizlikten, koruyucu hekimlik hizmetlerinin yetersizliğinden ve hijyen eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sağlık sorunlarından özellikle genç anneler ve bebeklerin olumsuz etkilendiği; Romanlarda perinatal ölüm hızı, bebek ölüm hızı, düşük, erken doğum ve düşük doğum ağırlıklı bebek oranlarının yüksek olduğu; modern doğum kontrol yöntemlerinin kullanımının az olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur.

Pubmed’de Romanlar ve sağlık konularında Türkiye kaynaklı iki çalışma mevcuttur. Her iki çalışma da Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında Galip Ekuklu ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan; Romanların eğitim, sosyoekonomik ve sağlık güvencesi bakımından Roman olmayan yurttaşlara göre daha dezavantajlı durumda olduklarını, ayrıca Edirne Romanları arasında alkol kullanımının önemli bir sorun olduğunu öğreniyoruz.

Çalışmalara göre Romanlarla ilgili başlıca sağlık sorunları şunlardır: Bebek ölüm hızı yüksekliği, bağımlılık yapıcı madde kullanımı yüksekliği, kronik

hastalık insidansı yüksekliği, paraziter hastalık insidansı yüksekliği, ortalama yaşam beklentisi düşüklüğü, annelik yaşı düşüklüğü (erken yaşta evlilikler ve doğumlar), sağlık hizmetlerine ulaşmada yetersizlik (kent merkezinde yaşayanlarda bile), yetersiz aşılama hizmetleri, yetersiz beslenme, koruyucu sağlık hizmetlerinin yetersizliği, sağlık konusunda yetersiz bilgilendirilme ve uyarım, eğitim düzeyi düşüklüğü, sağlık profesyonellerinin kültürel farklılıklar konusunda yeterince eğitilmiş olmaması, Romanlar ve diğerleri arasında karşılıklı güvensizlik, konu ile ilgili bilimsel araştırma eksikliği

Başlıca çözüm önerileri ise şöyle sıralanmaktadır:

1. Yaşlı romanlara aktif bakım hizmeti vb. uygulamalar
2. Sağlık profesyonelleri ile roman toplumu ve önderleri arasındaki iletişimi geliştirmek
3. Romanları sağlık, sağlık hizmetleri, hasta ve sigortalı hakları konularında bilinçlendirmek
4. Romanlar ve sağlık kurumları arasında sağlık mediatörleri yetiştirmek ve kurumlaştırmak
5. Roman toplumunun ileri gelenlerini hastalıklar konusunda eğitmek
6. Sağlık profesyonellerini kültürel farklar, azınlıklar ve ayrımcılık konularında eğitmek
7. Hastalıklar ve korunma yolları konularını eğitim sistemine entegre etmek

Kaynaklar:

Koupilová, I., et al. (2001) Health needs of the Roma population in the Czech and Slovak republics. *Social Science & Medicine*, 53, 1191–1204.

Jarosová D, Dusová B, Vrublová Y. (2009) The education of Romany health and social assistants in the Czech Republic. *Int Nurs Rev. Jun*; 56(2):264-8.

Ekuklu G, Deveci S, Eskiocak M, Berberoglu U, Saltik A. (2004) Alcoholism prevalence and some related factors in Edirne, Turkey. *Yonsei Med J. Apr* 30;45(2):207-14

Ekuklu G, Berberoglu U, Eskiocak M, Saltik A. (2003) Utilization of primary health care services by Turkish gypsies and members of the general population at Muradiye Health Unit District in Edirne, Turkey. *Yonsei Med J. Jun* 30;44(3):414-23.

EDİRNE MERKEZ İLÇEDE ALKOLİZM SIKLIĞI ve İLİŞKİLİ ETMENLER

Dr. Galip EKUKLU, Dr. Muzaffer ESKİOCAK, Dr. Ufuk BERBEROĞLU ve Dr. Ahmet SALTİK

Araştırmanın amacı, Edirne merkez ilçede Michigan Alkolizm Tarama Testi'ni kullanarak alkolizm sıklığını ve bu sıklığı etkileyen faktörleri ortaya koymaktır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER: Bu çalışma, Edirne İl Merkezi'nde yürütülen, kesitsel bir alan çalışmasıdır. Edirne merkez ilçede 15-64 yaş grubunda yaşayan toplam 93 347 kişiden, yaş ve cinsiyete göre ağırlıklandırma işlemi yapılarak rastgele 200 erkek ve 500 kadın olmak üzere toplam 700 kişi seçilmiştir. Seçilen 700 kişiyle evlerinde yüz yüze görüşülmüş, görüşmelerde demografik bilgileri elde etmek amacıyla bilgi toplama formu ve Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT) kullanılmıştır. Değerlendirmelerde MATT kesim puanı ≤ 5 olarak alınmıştır. Ayrıca MATT puanına göre 2 grup oluşturulduktan sonra alkolizme etkili olabilecek kimi etmenler stepwise lojistik regresyon modeliyle irdelenmiştir.

BULGULAR: Değerlendirmeler toplam 645 kişi üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya katılanların 193'ü (% 30) erkek, 452'si (% 70) kadındır. Tüm grubun yaş ortalaması 34.9 $\pm$ 12.7'dir. MATT'm klasik puanlama sistemine göre; 645 kişilik çalışma grubunda 53 kişi (% 8.2) alkolik tanımına, 7 kişi (% 1.1) olası alkolik tanımına uymaktadır. Alkolik grubunda yer alan 53 kişinin % 26'sı roman, % 85'i erkek, % 49'u serbest meslek sahibidir. Bu gruptaki bireylerin % 98'i yaşamlarında sigara denemiş, % 94'ü üç aydan fazla sigara kullanmış ya da yaşamları boyunca yüzden fazla sigara içmiş kişiler, % 90'ı ise halen sigara içmekte olan kişilerdir. MATT'a göre alkolik olan ve olmayan grupların kimi değişkenler bakımından karşılaştırılması tablo 1'de sunulmuştur.

TABLO 1 : Risk Etmenleri ve Alkolizm Sıklığı

Değişkenler	Alkolizm Sıklığı		P
	Sayı	%	
Cinsiyet			.000
Erkek	45/193	23,3	
Kadın	8/452	1,8	
Etnik Köken			.001
Romanlar	14/74	18,9	
Ötekiler	39/517	6,8	
Meslek			.000
Ev hanımı	0/253	0,0	
Serbest meslek	26/111	23,4	
Memur	10/99	10,1	
İşçi	3/26	11,5	
İşsiz	3/29	10,3	
Öğrenci	5/83	6,0	
Emekli	6/38	13,6	
Son hafta gelir getiren çalışma			.000
Evet	31/209	14,8	
Hayır	22/436	5,0	
Yaşamı boyunca sigara içme			.000
Evet	52/471	11,0	
Hayır	1/173	0,6	

Tablodaki veriler incelendiğinde, alkolizm sıklığının erkeklerde kadınlara göre, romanlarda ötekilere göre, serbest meslek sahiplerinde diğer mesleklere göre, gelir getirici işi olanlarda işsizlere göre ve sigara içenlerde içmeyenlere göre önemli bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir.

Lojistik regresyon analizinde MATT'a göre alkolik olma bağımlı değişken olarak alındığında, alkolizm sıklığının erkeklerde kadınlara göre 12.4 kat (% 95 GA: 5.6 - 27.8), yaşamı boyunca 100'den fazla sigara içmiş veya haftada en az 1 adet olmak üzere üç ay ya da daha uzun süre sigara içmiş olanlarda içmeyenlere göre 3.7 kat (% 95 GA: 1.1 - 12.7), romanlarda ötekilere göre 3.2 kat (% 95 GA: 1.5 - 7.0) ve son hafta gelir getiren bir işte çalışanlarda çalışmayanlara göre 1.9 kat (% 95 GA: 1.0 - 3.8) daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER: Alkolizm sıklığı bakımından Edirne Merkez İlçe, Avrupa'daki öteki ülkelerle benzer bir özellik göstermektedir. Bu çalışmada öne çıkan en önemli bulgu, işsizlikle alkol tüketiminin azalmasıdır. Oysa dünya genelinde yapılan çalışmalarda işsizlikle alkol tüketimi arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Trakya bölgesinde yaygın bir biçimde yerleşik yaşayan Romanlarla ilgili bulgular bu çalışmanın önemli yanlarındandır. Gelenekleri, yaşam biçimleri, yaptıkları işleri toplumun öteki kesimlerine göre farklılık gösteren bu grupta alkol tüketimi de oldukça yaygındır. Daha çok şarap tüketen Romanlar, alkol alma için yer ayırımı yapmamakta, genellikle içki alırken meze kullanmamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde önemli bir sağlık sorunu ve harcama kalemi olarak değerlendirilen alkolizm, ulusal düzeyde projelerle incelenmektedir. Ör. Amerika'da konuya özel ulusal bir veri tabanı oluşturulmuştur. Madde bağımlılığı ya da alkolizm, sağaltımı güç ve pahalı bir sorundur. Yüksek düzeyde yeniden başlama gözlenmektedir. Bu yüzden asıl ağırlık korunmaya verilmelidir. Başta gençler olmak üzere öğretmenler, aile ve çevre konuya ilişkin olarak eğitilmelidir (sosyal mobilizasyon). İkincil koruma bağlamında ise riskli kümeler başta olmak üzere taramalar yaparak erken dönemde olgu yakalanmalıdır. Alkol kullanımı sigara ve madde bağımlılığı da etkileyen bir sağlık sorunu olarak algılanmalıdır. Dolayısıyla alkolizmle savaşım aynı zamanda söz konusu bu olumsuzlukların azaltılmasına da katkı sağlayabilir.

(Bu makale Yonsei Medical Journal'ın 2004 Nisan sayısında yayınlanmıştır.)

MURADIYE SAĞLIK OCAĞI BÖLGESİNDE YAŞAYAN ROMAN VE ROMAN OLMAYAN YURTTAŞLARIN SAĞLIK HİZMETLERİNİ KULLANIMLARI VE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER

Dr. Galip EKUKLU, Dr. Ufuk BERBEROĞLU,
Dr. Muzaffer ESKİOCAK, Dr. Ahmet SALTIK

Amaçlar: Bu çalışma Muradiye bölgesinde yaşayan Romanların ve roman olmayan yurttaşların sağlık hizmetlerinden yararlanma farklılıkları olup olmadığını ortaya koyma amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Çalışma 235 Roman, 654 roman olmayan kişiyle yürütülmüştür. Veiler rastgele seçilen 889 kişiyle yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir.

Bulgular: sağlık güvencesine sahip olma, işsizlik ve eğitim bakımından Romanlar daha kötü durumdadırlar. Sosyal güvence türü Romanlarda sıklıkla yeşil kart, roman olmayanlarda ise emekli sandığı ve SSK biçimindedir. Sağlık hizmetlerini aldıkları birimler bakımından Romanlar daha çok sağlık ocaklarını, roman olmayanlar ise hastaneleri tercih etmektedirler. Romanlar aldıkları hizmetlerden memnun olduklarını ve bekleme sürelerini önemsemediklerini belirtmiştir.

Sonuç: Romanlar eğitim, sosyoekonomik ve sağlık güvencesi bakımından Roman olmayan yurttaşlara göre daha dezavantajlı durumdadır. Özellikle ekonomik nedenlerle sağlık hizmetlerini sağlık ocaklarından almakta ve aldıkları hizmetlerden de memnun olduklarını belirtmektedirler.

DEY BE SAZAN BALIĞI DEY!*

Edirne'nin Yıldırım Mahallesi'nde 1943 yılında dünyaya ilk çığlığını atan Selim Abimiz, nefesinin gücünün klarnetten ses çıkarmaya yettiği yaşlardan 1995 yılına kadar gırnatasıyla bu çığlığı atmaya devam etmiştir. Alüminyumdan yapılmış sol klarnetiyle düğünden düğüne gezmiştir. Mezara gömüldüğünde klarnetini Selim Abimizden ayırmamışlardır. Nasıl ayrılın ki, bütün bir ömrünü dudaklarında aşkla birleştirdiği bu 'gırnata'dan?

Kafa kâğıdındaki adı Selim Kızılıklar'dır. Ama askere gidip geldiğinde gerçek ismini bulacaktır, 'Deli Selim'. Hırçın kişiliği ve paraya etmediği itibar dolayısıyla yakın çevresi ona bu lakabı takmıştır. Trakya semalarında uzunca yıllar klarnetinden çıkan notalar yayılmıştır. Trakya'da neredeyse her evde bir plağı ya da 'band'ı mevcuttur. Açık göz yapımcular Unkapı'na çağırıp bir albüm yapıp kendi kazanacakları paranın 'devenin yanında kalan pire' oranında kısmını Deli Selim'in cebine sıkıştırıp, Kumkapı'da yedirip içirip Edirne'ye yollamışlardır.

Deli Selim'i grup arkadaşlarından ayırarak anmak hiç doğru olmaz. Kadir Ürün cümbüşü ve sesiyle Deli Selim'in hep yanında olmuştur. Naci Kokina kanunu, Selami Karaali kemanı ve Deli Selim'in 'kızanları' Murat ve Selim vurmali çalgılarıyla grup halinde yaşamlarını kazanmış ve müziklerini kolektif bir şekilde icra etmişlerdir.

1980 sonrası sansür mekanizmasının her yönüyle işlediği düşünüldüğünde 80'lerin sonları 90'ların başlarında Deli Selim'in albümüne Gogocular adını verebilmesi, sistemin 'gogocu'nun ne anlama geldiğini bilmemesinden kaynaklanabilir. 'Gogocu' aslında esrarkerş anlamında kullanılır argoda. Deli Selim bu şarkısında toplumun bu altkültür insanlarından bahsetmiştir hayatın yalınlığında bir dille... Müzikten ayırarak bu sözleri aktarmak pek aydınlatıcı olmaz ama "kiremitten baca olmaz, şoförlerden koca olmaz, seveceksen gogocu sev, sever sever kalbini kırmaz" sözleri geçer şarkıda.

Deli Selim'in klarnetindeki büyüünün esriklüğünde 'gogocu' olmasının da büyük payı vardır. Rivayete göre Edirneli Deli Selim, kafası 'kyakken,' çantasından 'gırnata'sını çıkarıp da üflemeğe başladı mıydı, Selimiye Camisinin önünde parktaki çimenler bile oynamaya başlamış.

*"Dey be sazan balığı" Deli Selim'in yazıp bestelediği bir şarkıdır. Karakuzuyu satıp sazan balığı alan ve onu gütmeye çalışan bir karakteri anlatır. Büyük bir ihtimal karakuzuyu satıp sazan balığı alan bir 'piyizci'nin hikâyesini anlatmaktadır. Sazan balığı mangalın üzerinde pişerken çevresindekilerin satışmalarından esinlenmiş olabilir, 'Sazan balığını güdersin artık' serzenişi gibi...25 MAYIS 2008 ZİR-İ ZEMİN birgün

Kırık aşklar, yarım sevdalar...

Klarnet ve şişe, düğün ve kapris: İşte Deli Selim

Burçak EVREN

ROMAN müziğinin **Kör İzzet** ve **A-luş**'tan sonra en önemli isimlerinden biri olan **Deli Selim**, özellikle Trakya bölgesinin en önde gelen mahalli sanatçıları arasında yer alıyordu. Bugüne kadar 10 kaset yapan ve sayısız düğünü kendine özgü çalışı ve delilikleriyle renklendiren sanatçı her dahi sanatçı gibi alkolün tutsağı olmuş sabah akşam klarneti ve şişesiyle yaşamayı sürdürmüştü. Lüks gazinolarda çalmayı özellikle reddeden **Deli Selim**, bir kez **Mazhar - Fuat - Özkan**'ın programına çıkmış oradaki şovuyla büyük ilgi toplamıştı.

Deli Selim ile ilk kez 1976'da kaset çalışması yapan **Harika Plak**'ın sahibi **Ayhan Güçlücan**, **Deli Selim**'in hiç bir nota bilgisi olmamasına karşılık kulaktan dolma çaldığını ama hiç bir falso

derlerdi. Çocuklarını da kendisi gibi müzisyen yetiştirmişti. Kimi kasetleride çocukları babalarına eşlik edip şarkı söylerdi" dedi.

Deli Selim, diğer ustalara oranla kaset yapma olanağını elde etmiş olmasına karşın, zenci 'blues'çular gibi mahalli konser ve düğünlerde çalmayı kendisine prensip edinmişti. Trakya bölgesinde çoğu düğün tarihleri **Deli Selim**'in isteği ile ayarlanır, onun çalmadığı düğünler düğünden sayılmazdı. Pek çok düğünü ise daha çalmaya bas

